

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Významná místa křesťanských dějin

v českých zemích - Nepomuk

Monika Motlíková

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Významná místa křesťanských dějin v
českých zemích - Nepomuk**

Monika Motlíková

Vedoucí práce:

Mgr. et. Bc. Dagmar Demjančuková, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Mé poděkování patří Mgr. et Bc. Dagmar Demjančukové CSc. za trpělivost a cenné rady, které mi pomohly při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. HISTORIE MĚSTA NEPOMUK	3
3. SVATÁ MÍSTA.....	9
3.1. Kostel sv. Jana Nepomuckého	9
3.1.1. Jan Nepomucký	9
3.1.2. Kostel sv. Jana Nepomuckého	15
3.2. Kostel sv. Jakuba.....	21
3.2.1. Jakub Starší.....	21
3.2.2. Kostel sv. Jakuba.....	23
3.3. Zelená hora – kostel Nanebevzetí Panny Marie	28
4. KLÁŠTER.....	33
5. NEPOMUCKO	39
6. ZÁVĚR	42
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	44
8. RESUMÉ	47
9. PŘÍLOHY.....	48

1. ÚVOD

Bakalářská práce bude věnována tématu Významná místa křesťanských dějin v českých zemích - Nepomuk. Bude se soustřeďovat na posvátná místa na Nepomucku. Město Nepomuk je poutní místo s bohatou historií a je rodištěm slavného světce Jana Nepomuckého. Město již od dětství často navštěvuji, proto jsem zvolila toto téma.

V první kapitole bude stručně nastíněna historie města Nepomuk. Velká pozornost bude věnována především čtyřem posvátným místům. Jedná se o tři místa dosud zachovalá a těmi jsou kostel sv. Jana Nepomuckého, kostel sv. Jakuba Většího a kostel Nanebevzetí Panny Marie v areálu zámku Zelené Hory. Čtvrté místo se do současnosti již nezachovalo a tím je cisterciácký klášter. V poslední kapitole budou připomenuta další posvátná místa, například kapličky a sochy. Jsou to zejména sochy svatojánské, které stojí na několika místech ve městě a v okolních obcích. Dále budou v této kapitole zmíněna dvoje boží muka, kaple Božího těla, kaplička sv. Vojtěcha, fara, svatovojtěžská kaplička a jiné.

Literatura bude čerpána z Městské knihovny Nepomuk, Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, badatelny Nepomuk, která se nachází ve Svatojánském muzeu a Státním okresním archivu Plzeň-jih, kde se nalézají i kroniky, z kterých budou také získávány informace.

Knihy, ze kterých bude čerpáno ke kapitolám o Nepomucku, budou především díla regionálních spisovatelů. Jedním z nich bude Alexandr Berndorf, který napsal *Obrazy z dějin Nepomuka: 3. díl, Památná místa našeho kraje: 1-4. díl a Zámek zelenohorský, Nepomuk a jeho nejbližší okolí*. Dalším bude Karel Baroch a jeho díla *Dějiny Nepomucka I. – IV. a Nepomuk - město s bohatou historií*. Důležitým zdrojem bude kniha *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století, Politický okres Přeštický*, kterou napsali Karel Hostaš a Ferdinand Vaněk.

V kapitole o kostelu sv. Jana Nepomuckého a sv. Jakuba bude přirozeně pojednáno o životě obou světců. O sv. Janu Nepomuckém je vydáno nesčetné množství publikací. Informace budou získávány především z knih *Rok se svatými a Dějiny Nepomucka - IV. díl, sv. Vojtěch a sv. Jan Nepomucký*. O svatém Jakobovi tolik knih jako o sv. Janovi není, bude čerpáno z již zmíněné knihy *Rok se svatými a Kniha svatých: ilustrovaná encyklopedie - den po dni*.

Kromě knih budou použity také novinové články z místního tisku - Nepomucké noviny. Dále budou informace získávány z internetových zdrojů, zejména z oficiálních stránek Římskokatolické farnosti arciděkanství Nepomuk. V souvislosti s posvátnými místy budou vyhledávány legendy, které se s místy pojí. Součástí práce bude také obrázková příloha, která bude umístěna na konci práce. Obrázky budou mnou pořízené fotografie.

2. HISTORIE MĚSTA NEPOMUK

První zpráva o osídlení Nepomucka je datována do 10. století. Pochází ze svatovojtěšské legendy, která vypráví o cestách biskupa Vojtěcha z rodu Slavníkovců. Tímto krajem procházel během první cesty do Itálie v letech 982-983 a také při druhé v letech 988-992.¹

Podle kroniky se pověst udála takto: *„Břímota vyvedl sv. Vojtěcha až na temeno hory, zapěl tu se svými mnichy na poděkování za šťastný návrat sv. Biskupa do Čech chvalozpěv ambrosiánský. Po jeho ukončení žalostně pozoroval sv. Vojtěch tu pustou krajinu, vyprahlá pole, uschlé lesy, vyhořelé louky, vyschlé potoky a rybníky, hladem a žízní zchřadlé lidi i zvířata. Vystoupil na mohutnou skálu, pozdvihnul oči k nebi, žehnal zemi českou na všechny strany a padnuv na kolena, modliv se. Černé mraky zahalily z nenadání oblohu nebeskou a vydaly zdatný déšť, dlouho kýžený déšť. Vše se zazelenalo, ohřálo a obživlo, i ta pustá hora zazkvěla se v krásné zelené barvě, která odtud' na věčnou památku tohoto zázraku Zelenou Horou byla nazvána.“²*

Zdejší krajina byla tedy již v této době obydlená. Dokazuje to také fakt, že tudy procházela Vitorazská zemská stezka. Stezka vedla od plzeňského župního hradu okolo Úslavy ke vsi Srby, kolem dnešní vesnice Klášter k Nepomuku, pak přes vsi Mileč, Nekvasovy a Milčice ke Strážovicím k řece Otavě, kde se napojila na známou Zlatou zemskou stezku.³

Město Nepomuk nebývalo původně jedním celkem, ale skládalo se ze dvou samostatných osad Přesanic a Pomuka. Jako zakladatel Přesanic se uvádí jakýsi vladyka Přesan. Přesanice bývaly opevněnou tvrzí. Nacházely se zřejmě v místech dnešního kostela sv. Jakuba, místo něj tady stál kostel sv. Klimenta. Tento kostel nesloužil pouze jako svatyně, ale také jako pevnost proti nepřátelům. Náves Přesanic

¹ BERNDORF, Alexander. *Obrazy z dějin Nepomuka* - 3. díl., 2.přeprac. vyd. [Nepomuk: Městský úřad], 1992. 54 s., s. 7.

² SOKA Plzeň-jih. AÚ Nepomuk, inv. č. 2, s. 3 – 4.

³ BERNDORF, A. *Obrazy z dějin Nepomuka* – 3. díl., s. 7.

zaujímal prostor dnešního Přesanického náměstí. Okolo návsi byly všechny důležité budovy, kostel, fara, rychta, kantorský dům, škola a statky nejbohatších obyvatel. Z osady vedly cesty ke Kozlovicím, Soběsukám a do Pomuka. Roku 1540 se Přesanice přejmenovaly na Nové město a radnice byla přemístěna do Pomuka. I nadále zůstaly centrem duchovním a Pomuk se stal hospodářským a správním centrem.⁴

O trhové vsi jménem Pomuk pochází první písemná zmínka až z roku 1284. To, že osada existovala už před založením kláštera, dokazují části keramiky z 9. - 10. století, které byly objeveny roku 1992 pod podlahou kostela sv. Jakuba.⁵ Dlouhá léta se však oficiálně uvádělo, že Pomuk založili cisterciáci. Střed pomuckého dvorce ležel v místech staré Zelenohorské pošty, kde se nacházela náves s rychtou. Po spojení obou dvorců tuto rychtu využívali také přesaničtí. Ke sloučení došlo nejspíš krátce po založení kláštera. Pro cisterciáky bylo totiž snadnější spravovat je dohromady a získali tím větší obec, kterou využívali jako hospodářské centrum velkého klášterního panství.⁶

Místní jméno „Nepomuk“ je vykládáno různě. Jedna verze pochází od historika Františka Stejskala. Ten tvrdí, že obec Nepomuk založili mniši cisterciáckého kláštera. Tito mniši měli zakázáno při práci hovořit, proto se museli dorozumívat různými posunky tedy „pomukáváním“, toto slovo vzniklo z německého „mucken“.⁷

Jako další varianta se nabízí pověst o sv. Vojtěchovi. Podle této legendy, když se kopec zazelenal, pršelo, moklo a tedy „pomoklo“, proto se místní vsi začalo říkat Pomuk. Později cisterciáci pojmenovali svůj klášter podle této vsi.⁸

Jméno Nepomuk pak vyplynulo z odlišování osady (Pomuk) od kláštera (ne Pomuk). Archivní prameny dokazují úplný zmatek v používání

⁴ BAROCH, Karel. *Dějiny Nepomucka. Díl 2, Nepomuk*. 1. vyd. Plzeň: Nava, 1992. 117 s., [2] s. pl., s. 5.

⁵ KROUPA, Pavel, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*. 1. vyd. Nepomuk: Společnost přátel starého Nepomuka, 2013. 180 s. ISBN 978-80-260-6564-7., s. 90.

⁶ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka* - 2. díl, s. 6.

⁷ Tamtéž, s. 7.

⁸ Tamtéž, s. 8.

obou jmen. Důvodem tohoto chaosu byla neznalost pisatelů, kteří osadu a klášter považovali za to samé. Od 13. století se pomalu začalo používat pro osadu označení Nepomuk. Tento problém úplně zmizel zničením kláštera.⁹

Nepomucký klášter byl založený kolem poloviny 12. století. Vybudovali a osídlili ho členové cisterciáckého řádu. Cisterciáci spravovali celý okolní kraj se všemi osadami, tedy i Pomuk a Přesanice. Důsledkem toho dějiny kláštera během tří století jsou také dějinami Nepomuku.¹⁰

První škola, kam nepomučtí chodili, bývala v cisterciáckém klášteře. Potom co zanikl klášter, začalo se vyučovat v Přesanicích. Tato škola vznikla pravděpodobně ještě před zničením kláštera v době založení fary při kostelu sv. Jakuba v roce 1344.¹¹

První konkrétnější zmínky o městu Nepomuk pochází ze 13. století. V této době nějaký opat z kláštera získal od českého krále, nejspíše Přemysla Otakara I., pro svoji obec právo hrdelního soudu. V roce 1250 měl tento soud sídlo v Nepomuku. Soudce jmenovali opat s klášterním konventem, zpravidla se jimi stávali rychtáři a konšelé.¹² Popravy se prováděly na vršku Šibenice. Po zrušení hrdelního soudu se vrch přejmenoval na Lipový vrch. Hrdelní soudy ve městech zrušil císař Karel VI. a císařovna Marie Terezie, která mučení a stíhání omezila pouze na čarodějnictví. Nepomuk byl tenkrát přiřazen k hrdelnímu soudu v Klatovech.¹³

O Nepomuku jako lokalitě městského typu se píše až koncem 13. či 14. století. Důvodem vzniku města mohl být postupný nárůst významu Nepomuku jako tržního a správního centra. Důležitou roli v rozvoji města měla jistě i těžba stříbra a zlata. První písemná zmínka o lokálních dolech pochází z roku 1338, tento rok je Jan Lucemburský

⁹ TYKAL, Jaroslav. *Minulosti Nepomucka. 2. část.* Nepomuk: Muzeum Nepomucka, 1965. 34, [5] s., s. 6.

¹⁰ BERNDORF, A. *Obrázky z dějin Nepomuka* - 3. díl, s. 8 - 9.

¹¹ BAROCH, Karel. *Nepomuk: město s bohatou historií.* Vyd. 1. Nepomuk: Město Nepomuk, 2007. 229 s., [48] barev. obr. příl. ISBN 978-80-239-8723-2., s. 54.

¹² BERNDORF, A. *Obrázky z dějin Nepomuka* - 3. díl, s. 9.

¹³ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka* - 2. díl, s. 26 - 27.

pronajal pražským měšťanům. Začátek dolování je vymezen rokem 1285 a zánik dolů bývá spojen s husitskými válkami.¹⁴

Z doby, kdy vládl Karel IV., pochází pověst o „slepém mládenci“. Podle tohoto vyprávění žil v obci Víška od narození slepý mladík, který měl prorocké schopnosti. Když se Karel IV. v roce 1333 vracel z Říma starou zemskou stezkou od Klatov přes Nepomuk a Hvožd'any, zastavil se u tohoto chlapce. Hoch mu předpověděl události, které se měly vyplnit v příštích letech a stoletích. Mimo jiné se jednalo i o krvavou bitvu pod Zelenou horou. Podle pověsti v této bitvě dojde k obrovskému krveprolití a most se zbarví od krve (Obrázek 1). Tato událost se prý skutečně stala, když byl krvavě zahnán husitský hejtman Mikuláš z Husi.¹⁵

Roku 1419 husitský hejtman Mikuláš z Husi zhodnotil výhodnou polohu Zelené hory a opevnil ji. O rok později, roku 1420 přitáhl na vrch nepřítel husitů Bohuslav ze Švamberka a dobyl ho. Velké množství husitů bylo pobito a upáleno. Husité se následně pomstili vypálením nepomuckého kláštera.¹⁶

Husitská revoluce sice skončila, ale i nadále bylo Nepomucko vystaveno vojenským nebezpečím. V červnu r. 1450 Jiří z Poděbrad vydrancoval Nepomucko, neboť zelenohorský pán Hynek ze Švamberka patřil do tzv. jednoty strakonické, která byla zaměřena proti jednotě poděbradské.¹⁷

Nepomuk byl závislý nejprve na vrchnosti z kláštera a později na majitelích zelenohorského panství, Švambercích a Šternbercích. S aristokracií se město rozvíjelo. Rostl jak obchod, tak řemesla. Na tehdejší dobu zde byla vysoká úroveň klášterních škol, tím se z města stalo významné kulturní středisko. Bohatí lidé z okolí sem dávali své děti,

¹⁴ KROUPA, P., ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka.*, s. 92-93.

¹⁵ BERNDORF, A. *Obrazy z dějin Nepomuka – 3. díl*, s. 12 - 13.

¹⁶ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka. Díl 1, Zámek Zelená Hora*. [Nepomuk: Městský úřad, 1992]. 62 s., s. 5.

¹⁷ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl*, s. 99.

stavěli si v Nepomuku domy a častěji ho navštěvovali, také se zde scházeli a tím oživovali společenský ruch.¹⁸

Václav Vojtěch ze Šternberka, majitel Zelenohorského panství v letech 1665-1708, byl osobností, která značně ovlivnila urbanistický vzhled města. Nechal přestavět kapli Božího těla, zrekonstruovat kostel sv. Jana, vystavět novou školu, děkanství, špitál, vztyčit svatovojtěšský sloup na náměstí a přestavět kostel a zámek na Zelené hoře na barokní areál. I jeho další rozhodnutí ovlivnila podobu města. Reorganizoval městskou radu, dal nepomuckým nová privilegia a roku 1707 je zbavil robotních povinností.¹⁹

Nepomuk byl po celá staletí ovlivněn náboženskými kulty. Před založením kláštera zde měl velký význam kult sv. Klementa. V 9. až 11. století tady byl dřevěný kostelík k uctívání tohoto světce, který stával v místech dnešního kostela sv. Jakuba. V Nepomuku se ujal především kult sv. Jana Nepomuckého. Ve městě se slavily církevní svátky a slavnosti. Největší byly svatojánské poutě, na které se sjíždělo procesí z celých jihozápadních Čech a Bavor. 18. září 1685 se ve městě konala velká slavnost, slavnost „Te Deum“ za dobytí Nových zámků od Turků.²⁰

V roce 1928 byly opraveny oba nepomucké kostely. Příležitostí k tomu se stalo dvousté výročí svatořečení sv. Jana Nepomuckého v roce 1929. Církevní slavnosti, kázání, obřady probíhaly celý květen. Nepomucké děkanství bylo povýšeno na arciděkanství. Rok 1929 je také důležitý jako počátek „svatojánského muzea“ v Nepomuku. Výstava svatojánských památek byla ponechána, rozšířena a změněna na stálou muzejní expozici.²¹

V Nepomuku žili i židé. V první polovině 19. století bydlely dvě židovské rodiny na zelenohorském panství. V roce 1862 v nepomucké farnosti bylo 144 Izraelitů a v roce 1890 o osm více. Poté začaly jejich

¹⁸ BERNDORF, A. *Obrazy z dějin Nepomuka - 3. díl.*, s. 10.

¹⁹ KROUPA, P., ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka.*, s. 101 - 102.

²⁰ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl.*, s. 58.

²¹ BERNDORF, A. *Obrazy z dějin Nepomuka - 3. díl.*, s. 50 - 51.

počty klesat, stěhovali se do Plzně, která byla pro jejich obchod lepší. Od 1. září 1893 měli nepomučtí židé vlastní synagogu s rabínem. Místo, kde stála, není známo a jméno rabína také ne. Krátce po vypuknutí 2. světové války žilo ve městě 6 židovských rodin.²² Na počátku 20. století tvořili nepomuckou náboženskou obec především katolíci. Ve městě jich bylo téměř dva tisíce.²³

²² BAROCH, K. *Nepomuk: město s bohatou historií*, s. 47.

²³ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl*, s. 67.

3. SVATÁ MÍSTA

Svaté místo je oblast, kde se projevila nadpřirozená moc a je tam tedy pravděpodobné předpokládat její další působení. Bohové byli pro člověka někdejší doby přítomni na některých místech více než na jiných. Svaté místo vzbuzuje strach až hrůzu, ale také fascinuje. Většinou člověk náhodná svatá místa nějakým způsobem vytváří. Svaté místo je tam, kde se svatý děj buď pravidelně, nebo příležitostně opakuje. Poloha svatého místa byla vždy záměrná. Stanovila ji věštba či dávná tradice. Na svatých místech vznikají chrámy.²⁴

3.1. Kostel sv. Jana Nepomuckého

3.1.1. Jan Nepomucký

Jan Nepomucký se narodil okolo roku 1340 v osadě Pomuk. Janův otec Welflín z Pomuku byl nepomucký rychtář a zemědělec. Na základě jeho jména se usuzuje německý původ.²⁵

Sám Jan se psal z Pomuku. Přestože už před jeho narozením se nějakou dobu klášter i vesnice označovaly současně Pomukem i Nepomukem. Po zničení kláštera převládl název Nepomuk a na druhé pojmenování se zapomnělo. Baroko tedy nazývá světce již Janem Nepomuckým.²⁶

Jan strávil dětství v rodném Pomuku a v blízkých Přesanicích. Základy vzdělání získal pravděpodobně ve škole, která byla při farním kostele sv. Jakuba, později chodil do klášterní školy k cisterciákům.

²⁴ HELLER, Jan a MRÁZEK, Milan. *Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích*. 2., rev. vyd. Praha: Kalich, 2004. 316 s. Studijní texty; sv. 1. ISBN 80-7017-721 - 7., s. 232 - 233.

²⁵ VLČEK, Emanuel. *Jan z Pomuku: (Sv. Jan Nepomucký): jeho život, umučení a slavné působení ve světle současné historie a antropologie*. Vyd. 1. Praha: Vesmír, 1993. 69 s., [16] s. obr. příl. Postavy českých dějin očima antropologa; sv. 1. ISBN 80-901131-2-5., s. 9.

²⁶ VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký: česká legenda*. Vyd. 2., podstatně rozš. a přeprac., V nakl. Paseka 1. Praha: Paseka, 2013. 360 s., [24] s. obr. příl. Historická paměť. Velká řada; sv. 23. ISBN 978-80-7432-278-5., s. 12.

Vysokou školu vystudoval v Praze, po absolvování uměl dobře číst, psát a ovládal latinu.²⁷

V roce 1373 vykonával funkci veřejného notáře v Praze a v roce 1474 se stal písařem pražské arcibiskupské kanceláře. Roku 1380 byl jmenován osobním tajemníkem Jana z Jenštejna. Zároveň získal faru u sv. Havla na Starém Městě Pražském.²⁸

Jan dosáhl titulu bakaláře na právnické univerzitě v Praze roku 1381. Brzy poté odešel studovat do italské Padovy. Tam byl zvolen rektorem zaalpských studentů a úspěšně ukončil doktorské studium. Po návratu domů se roku 1387 stal kanovníkem u sv. Jiljí.²⁹ O dva roky později ho jmenoval arcibiskup pražské arcidiecéze Jan z Jenštejna generálním vikářem. Roku 1390 se místo farářem u sv. Havla stal žateckým arcijáhnem. V těchto pozicích se dostal do bojů, které vedl arcibiskup Jan z Jenštejna s králem Václavem IV.³⁰

Konflikt mezi arcibiskupem Janem z Jenštejna a českým králem Václavem IV. vyvrcholil v roce 1393. Za hluboké porušení předpisů kanovnického práva dal arcibiskup do klatby králova podkomořího Zikmunda Hulera. Huler poté navrhl králi, aby odtrhl od pražské diecéze západní díl a založil nové biskupství v Kladrubech u Stříbra. Tento krok měl oslabit moc pražského arcibiskupa. V té době zemřel opat Racek, představený kláštera v Kladrubech. Arcibiskup nařídil volbu nového opata a generální vikář Jan z Pomuku volbu potvrdil. Královskou radu, která měla svého kandidáta, události pobouřily a krále rozhněvaly. Jenštejn, který měl usmířit krále, dorazil 18. 3. 1393 do arcibiskupského domu na Malou Stranu. Arcibiskupa doprovázel Jan z Pomuku, Mikuláš Puchník a hofmistr Něpr. 20. 3. 1393 měla být úmluva o smíru, na které se dohodli předešlý den, potvrzena králem a arcibiskupem. Král ale dohodu zrušil

²⁷ BAROCH, Karel. *Dějiny Nepomucka. Díl 4, Sv. Vojtěch; Sv. Jan Nepomucký*. 1. vyd. Plzeň: Nava, 1993. 140 s., s. 60.

²⁸ BERNDORF, A. *Obrázky z dějin Nepomuka – 3. díl*, s. 11.

²⁹ VLNAS, V. *Jan Nepomucký*, s. 22 - 26.

³⁰ SCHAUBER, Vera a SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Překlad Vojtěch Pola a Terezie Brichtová. Vyd. v KN 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. xxvi, 702 s. ISBN 80-85527-75-8., s. 227.

a poručil zatknout Mikuláše Puchníka, Jana z Pomuku, probošta Václava Knoblocha a arcibiskupa Jenštejna. Jenštejna zachránila jeho čeled' a utekl. Ostatní zajatci byli vyslýcháni samotným králem. Poté je převezli do domu soudce, kde byli opět podrobeni výslechu.³¹

Vyslýchání za přítomnosti krále popsal antropolog, profesor MUDr. Emanuel Vlček DrSc. Zadržení byli pověšeni za spoutané ruce na zádech ke stropu mučírny a pálení pochodněmi. Na mučení Jana z Pomuku byly použity palečnice, kterými mu byly drceny palce na nohou a na rukách. Jediný, kdo při mučení zemřel, byl Jan z Pomuku. Ostatní se zachránili podepsáním vynuceného prohlášení, že se jim nic nestalo. Jan z Pomuku byl shozen z Karlova mostu do Vltavy ve čtvrtek 20. března roku 1393 kolem deváté hodiny večer.³²

17. dubna 1393 Janovo tělo našli rybáři, podle pověsti kolem jeho hlavy svítilo pět hvězd. Pochovaný byl buď v kostele, nebo na hřbitově při kostele sv. Kříže Většího, který patřil řádu cyriáků. Kostel stál blízko dnešního kláštera Milosrdných bratří v místech dnešní Dušní ulice na Starém Městě, roku 1890 byl kostel zbourán. Nejspíše v roce 1396 bylo Janovo tělo přeneseno do katedrály, kde byl pod jednoduchým kamenem s nápisem „*Johannes de Pomuk*“ pohřben. Pravděpodobně záměrně naproti Vlašimské kapli, kde vykonával funkci oltářníka.³³

Léto roku 1393 bylo hodně suché. Lidé se domnívali, že na ně Bůh seslal sucho, protože ve vodě zemřel nevinný kněz. Skutečnost, že Janovo tělo bylo vhozeno do Vltavy mrtvé, většina autorů ignorovala. Jistý kronikář, autor Kroniky lipské, dokonce napsal: „*V létě (1393) vyschla řeka Vltava, že v Podskalí kladli krátké prkno a přecházeli nohou suchou řeku.*“ Vyschnutí řeky znamenalo, že Jan byl jistě významným člověkem.³⁴

³¹ VLČEK, E. *Jan z Pomuku*, s. 11 – 13.

³² ČÍŽEK, Pavel a DAVÍDEK, Václav. *Vyprávění z Podbrdsko*. Vyd. 1. Spálené Poříčí: Město Spálené Poříčí, 2006. 523 s. ISBN 80-239-8525-6., s. 38.

³³ SCHAUBER, V.; SCHINDLER, H. M. *Rok se svatými*, s. 228.

³⁴ VLNAS, V. *Jan Nepomucký*, s. 49 – 50.

Janův hrob lidé již od začátku uctívali. Po husitských válkách, někdy kolem roku 1450 byla kolem jeho hrobu dána mříž a v polovině 16. století ještě jedna pevnější.³⁵ V polovině 16. století byl také na hrob vytesán nesprávný rok smrti 1383, který byl opsán z Hájkovy kroniky. Václav Hájek z Libočan převzal poznámky děkana pražské kapituly Jana z Krumlova. Na straně 383, kde byla zmínka o Johánkovi z Dubé, kdosi dopsal jedničku a tím vznikl letopočet 1383. Pravděpodobně také někdo přepsal příjmení z Dubé na Pomuk. Václav Hájek z Libočan věc vysvětlil tak, že v roce 1383 byl utopen Jan z Pomuku pro zachování zpovědního tajemství a v roce 1393 byl utopen Johánek z Pomuku kvůli rozporům mezi arcibiskupem a králem. Tak se stalo, že hrob patřil vymyšlené osobě údajného zpovědníka královny a vznikla domněnka, že kanonizována byla neexistující osoba. Toto později církev přiznala tvrzením, že se stal omyl v osobě, ne ve věci.³⁶

Velký význam pro vznik nepomucké legendy mělo vyprávění z roku 1450, které zaznamenal rakouský kronikář Tomáš Ebendorfer z Haselbachu, ten psal dílo *Kronika římských králů*. Autor napsal: „*Také zpovědníka své manželky Jana, mistra teologie, poněvadž řekl, že jen ten je hoden jména krále, kdo dobře vládne, a jak se říká, poněvadž se zdráhal porušit zpovědní tajemství, dal utopit ve Vltavě. Druhého však určil šířavým plamenům, ale toho kat, pohnut soucitem, nechal zachránit se útekem.*“ Důležité je pojmenování Jana z Pomuku jako královnina zpovědníka a názor, že důsledkem smrti byla jeho zásadovost, protože odmítl vyzradit zpovědní tajemství. Jan Nepomucký se stal strážcem zpovědního tajemství, a tím vzorem katolického duchovního.³⁷

Předtím než může být osoba prohlášena za svatou, musí být nejprve prohlášena za blahoslavenou. Obrazy blahoslaveného mohou viset v kostele jen na stěnách, ale na oltářích ne. Když arcibiskup Zoubek

³⁵ SCHAUBER, V.; SCHINDLER, H. M. *Rok se svatými*, s. 228.

³⁶ VLČEK, E. *Jan z Pomuku*, s. 27

³⁷ VLNAS, V. *Jan Nepomucký*, s. 55-56

z Bilenberka navštívil město Nepomuk, byl překvapený. Viděl totiž na oltáři obraz Jana Nepomuckého, přestože nebyl ani blahořečen. Ukázal na něj rukou a přikázal ho sundat. Legenda vypráví, že v ten moment ucítil bolest, která zapříčinila jeho smrt. Než zemřel, zajistil, aby byly vyhledány veškeré doklady sloužící k blahořečení Jana Nepomuckého. Roku 1713 přišlo konečně na řadu úřední jednání.³⁸

Další zásluhu na Janově svatořečení měl pražský arcibiskup Ferdinand hrabě Khuenburg (1710-1731). V roce 1714 vybídl ke sbírání dokladů o sv. Janovi a o rok později předsedal kanonizační komisi, která zkoumala zázraky, jež se staly Janovým jménem.³⁹

15. 4. 1719 byl zkoumán ve Svatovítské katedrále Janův hrob. Janova lebka byla plná zeminy, když sakristián Potůček nesl relikvii, naklonil ji, aby hlínu vysypal. Na stůl vypadl kus měkké načervenalé tkáně. Jméno toho, kdo jako první tuto hmotu nazval jazykem, není známo. Podle přítomných znamení o svatosti podal samotný Bůh. Od prvního okamžiku nikdo o totožnosti relikvie nepochyboval. Přítomní lékaři fakt, se jedná o jazyk, potvrdili.⁴⁰

Roku 1721 byl Jan prohlášen v Římě za blahoslaveného a 19. března 1729 za svatého. V této době se v Nepomuku konaly velké slavnosti a sv. Jan Nepomucký byl uznáván jako mučedník.⁴¹

Relikvie jazyka byla od 17. dubna 1719 do roku 1721 odděleně uložena na oltáři kaple sv. Václava. Roku 1721 byl jazyk uložen do nového relikviáře a relikviář zabezpečen obalem na způsob monstrance a následně zapečetěn. 17. ledna 1725 byl jazyk opět zkoumaný. Při vyjmutí ze schránky suchý a šedě zbarvený jazyk, za tři čtvrtě hodiny zčervenal a během hodiny naběhl.⁴²

³⁸ VLČEK, E. *Jan z Pomuku*, s. 28 - 29.

³⁹ SCHAUBER, V.; Schindler, H., M. *Rok se svatými*, s. 229.

⁴⁰ VLNAS, V. *Jan Nepomucký*, s. 168 - 169.

⁴¹ SÝKORA, B.: *Historické památky Nepomucka. Nepomuk, nákladem vlastním 1991. 54 s, s. 2.*

⁴² VLČEK, E. *Jan z Pomuku*, s. 50.

Sv. Jan Nepomucký je patronem právníků, symbolem mlčenlivosti, statečnosti a spolehlivosti a také je strážcem mostů a tajemství. Evidentní prvky úcty jsou sochy. Typická svatojánská socha znázorňuje člověka drobnější postavy, lehce nakloněného k levé straně. Oblečena bývá do kanovníckého pláště a na hlavě má biret - kvadrátek. V pravé ruce drží kříž s Kristem, v levé symbol mučednictví - palmovou ratolest. Od jiných svatých se liší pětící hvězd obklopujících v kruhu mučedníkovu hlavu. Pět hvězd představuje událost, kdy hvězdy osvítily jeho hlavu při vytažení z vody, také znázorňují 5 Janových ctností - zbožnost, pokoru, mlčenlivost, píli a dobročinnost nebo také pět písmen TACUI – mlčel jsem.⁴³

Socha sv. Jana Nepomuckého na Karlově mostě je druhou nejstarší sochou, která se na něm nachází. Dřevěný model vytvořil Jan Brokoff v roce 1682 podle hliněné skici vídeňského sochaře Matyáše Rauchmüllera. Legenda vypráví, že se Jan Brokoff při této práci obrátil z víry evangelické na katolickou. Do bronzu ji odlil o rok později J. W. Heroldt v Norimberku. Dva bronzové reliéfy vyobrazují události z života sv. Jana Nepomuckého: zpověď královny Johanny a shoení světceva těla do Vltavy. Mezi nimi je nápis se znakem barona M. B. Wunschwitze.⁴⁴ Nápis říká: *„Svatému Janu Nepomuckému, roku 1383 s tohoto místa svrženému, zřídil Matěj, svobodný pán z Wunšivců roku 1683.“* Dvě nablýskaná místa na podstavci jsou každý den „udržována“. Věří se, že ten kdo se jich dotkne, tomu sv. Jan Nepomucký splní přání. Socha stojí blízko místa, kde bylo Janovo tělo svrženo do Vltavy.⁴⁵

⁴³ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 4. díl.*, s. 110.

⁴⁴ DUDÁK, Vladislav. *Karlův most*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003. [48] s. ISBN 80-86223-56-6. Karlův most, s. 27.

⁴⁵ ČÍŽEK, P.; DAVÍDEK, V. *Vyprávění z Podbrdská*, s. 40.

3.1.2. Kostel sv. Jana Nepomuckého

Sv. Janu Nepomuckému jsou zasvěceny stovky kostelů na celém světě. Nepomucký kostel sv. Jana Nepomuckého (Obrázek 2, Obrázek 3) má však výsadní postavení. Je postaven v Janově rodišti a jeho předchůdce kostelík sv. Jana Křtitele byl první, který byl postaven pro Janovu úctu.⁴⁶

Rodný domek sv. Jana Nepomuckého zůstal po třicetileté válce neobydlený a prázdný. V předsíni na stěně byl obraz ukřižovaného Krista a pod ním obraz Panny Marie a Jana, Miláčka Páně. Pod nimi byla prý postava klečícího kanovníka a tou měl být samotný Jan. Majitelé domu obraz několikrát zabílili, omítka stejně z obrazu Krista vždy opadala. Dům byl později zbořen, ale zeď s obrazem zůstala neporušena. Pověst lidé časem rozšířili o verzi, že ho namaloval sám Jan. Před tímto obrazem se prý lid modlival a procesí se u něj zastavovala. Usuzuje se, že dům byl kdysi domem klášterním možná i rychtou, což by potvrzovalo domněnku, že nepomucký rychtář Velflín, který je podepsán na starých klášterních listinách byl otec sv. Jana.⁴⁷

Kostel na tomto místě nechal postavit majitel Zelené Hory, František Matěj hrabě ze Šternberka. Se stavbou se začalo roku 1643. Šternberk, ale během ní zemřel a kostel dokončila vdova Ludmila Kavkovna rodem z Říčan. Kostel byl dostaven roku 1660, ale nemohl být zasvěcen nepomuckému světcí, protože tehdy ještě nebyl prohlášen za svatého. Z tohoto důvodu nesl jméno sv. Jana Křtitele.⁴⁸

Na místě sousedních domů byl založen hřbitov a část rodného domku byla přestavěna na kapli. Zeď s malbou byla zbourána po dokončení kostela, aby se mohl začít využívat hřbitov.⁴⁹

⁴⁶ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 4. díl.*, s. 125.

⁴⁷ BERNDORF, Alexander. *Nepomuk - 2. díl*. Plzeň: A. Berndorf, 1928. 2 sv. (32 s., [4] l. obr. příl.; 37 s., [3] l. obr. příl.). Památná místa našeho kraje; roč. 3, 1928, sv. 1-2 (11-12)., s. 5.

⁴⁸ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl*, s. 92.

⁴⁹ BERNDORF, A. *Památná místa našeho kraje – Nepomuk - 2. díl*, s. 6.

Kolem roku 1670 tehdejší pražský arcibiskup Ferdinand Zoubek z Bilenberka vyjádřil pochyby o uctívání Jana Nepomuckého a hrozilo zavření kostelíku, to způsobilo strach u všech příznivců kultu Jana z Nepomuku. Proto k sobě Václav Vojtěch ze Šternberka pozval Bohuslava Balbína, aby ho informoval o všem, co usuzuje na základě svých zkoumání o Janově svatosti. Roku 1673 papež Urban VIII. vydal zvláštní bulu, kterou uznal uctívání Jana z Nepomuku.⁵⁰

Poté co byl v roce 1729 sv. Jan kanonizován, začalo se uvažovat o zvětšení kostela. Roku 1734 byl původní kostel zbourán a 7. října téhož roku byl položen základní kámen nového kostela. 17. srpna 1736 Adolf Bernard hrabě z Martinic nechal dostavit dle plánů stavitele Kiliána Ignáce Diezenhofera současný chrám. Kostel byl za velké slávy vysvěcen a jeho patronem se stal sv. Jan Nepomucký.⁵¹

Na jednu z věží byl zavěšen zvon, který ulil Jakub Vil. Seitz v roce 1775 na příkaz místního děkana W. Woráčka. Na jeho plášti stojí nápis:

*„Jest- li truchlím nebo jásám,
Vždycky slávu Boží hlásám.
Veleben bud' Hospodin!-
Svatý Jene z Nepomuku,
Přijmi chválu mého zvuku!
Též Vojtěcha svatého ctím
Zněním hlasu svého“.*⁵²

Podle popisu bylo v roce 1834 v chrámu sedm oltářů: sv. Mikuláše, sv. Dominika, sv. Tří králů, sv. čtrnácti pomocníků, oltář Betae Virg. Marie, uprostřed se nacházel oltář sv. Jana Nepomuckého – tzv. Janova kolébka se stříbrnou sochou a hlavní oltář sv. Jana Křtitele ozdobený obrazem sv. Jana.⁵³

⁵⁰ BERNDORF, A. *Obrazy z dějin Nepomuka – 3. díl*, s. 29.

⁵¹ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl*, s. 92.

⁵² BAROCH, K. *Nepomuk:město s bohatou historií*, s. 166.

⁵³ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 4. díl*, s. 128.

Roku 1835 byly opravovány věže. Během oprav vznikl ve městě požár a věže vyhořely. Také se utrhl zvon a rozbil se. Nepomučtí požádali o nový zvon a jejich žádosti vrchnost vyhověla. Rozbitý zvon byl v Plzni přelit na nový a za účasti biskupa Ondřeje Lindauera 27. září 1848 slavnostně převezen do Nepomuku. 14. října byl vytažen na věž a o dva dny později se poprvé rozezněl.⁵⁴

Další velká ztráta postihla kostel z 23. na 24. říjen 1837. V noci byla ukradena z kostela svatojánská socha. 21. dubna následujícího roku se některé části sochy našly pod hladinou Podhájského rybníka. Ty byly 11. května 1838 za velkého zájmu věřících přeneseny zpátky do kostela a slavnostně uloženy ve skleněné rakvi na oltáři.⁵⁵

V roce 1878 byly díky kněžně Vilhemíně z Auersperku a děkanu Matěji Veselému dostavěny dříve vyhořelé dvě věže. Současně byla vyklizena a vybílána kostelní budova. Drobné opravy byly provedeny i na kostele. Hlavní oltář byl přemístěn z prostředku chrámu do presbyteria. Děkan v Deštné P. Bedřich Kamarýt zhotovil a věnoval kostelu novou křížovou cestu a nějaké další obrazy exteriéru. Děkan Veselý roku 1912 nechal na svoje náklady vymalovat a poskytnul varhany.⁵⁶ Ty sestrojil František Šurát.⁵⁷

Za první světové války čerpala vláda peníze všude, kde mohla a jakýmkoliv způsobem. Nebála se sáhnout ani na majetek církve. Zničen měl být i svatojánský zvon. V plánu bylo zvon roztavit. Všichni se domnívali, že 12. února 1917 zvonil naposled. Další den přišel do města telegram, ve kterém stálo, že zvon má zůstat na svém místě. Umíráček byl však zkonfiskován.⁵⁸

⁵⁴ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl*, s. 92.

⁵⁵ BAROCH, K. *Nepomuk:město s bohatou historií.*, s. 166.

⁵⁶ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl*, s. 93.

⁵⁷ BAROCH, K. *Nepomuk:město s bohatou historií*, s. 170.

⁵⁸ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl*, s. 92 - 93.

Nad renesančním portálem kostela je kamenná deska se Šternberskou hvězdou a se znakem Martiniců. Nápis latinsky zní:

*„ HANC ECCLESIAM IN DOMO CVNARUM B; IOANIS NEPOMV
CENI STANTEM IN HONOREM S. IOANIS BAPTISTAE EXSTRVXIT
EX LEGATO ILLVSTRISSIMI CONIVGIS SVI FRANCISCI DE
STERBERG
LVDOMILA DE RZICZAN etc NVPER VERO 1686 20 AVG INCENDIO
HVIVS OP
PIDI DEFORMATAM PRISTINO RESTITVIT DECORI EORVNDEN
FILIVS ET
HAERES: WENCESIA. ADAL. COMES A STERNAERG. ANNO 1688“*

V překladu říká: *„Chrám tento v domě, kde stála kolébka blahoslaveného Jana Nepomuckého, na počest sv. Jana Křtitele, vystavěla z odkazu svého vznešeného manžela Františka ze Šternberka Františka z Řičan, nad ním, dne 20. srpna 1686 požárem téhož městečka zničeným, znovu obnovil k ozdobě týchž syn a dědic Václav Vojtěch hrabě ze Šternberka roku 1688.“⁵⁹*

Obě věže mají nároží ozdobena pilastry. Věže jsou ukončeny zvonovitými báněmi a ve věžích jsou okna, na pravé věži jsou hodiny. Ve štítě mezi věžemi se nachází výklenek a v něm je socha sv. Jana Křtitele. Pod levou věží je ve výklenku sv. Dominik a pod pravou je sv. František. Boční zdi kostela jsou neozdobené, jsou na nich pouze okna. Mansardovou střechu zdobí malá věžička - sanktusník s umíráčkem.⁶⁰

Uvnitř kostela uprostřed lodi se nachází obětní stůl, stojící údajně na stejném místě, kde se kdysi nacházela světcova kolébka.⁶¹

Hlavní oltář je v pseudorenesančním slohu. Na něm se nachází tepaná a postříbřená socha sv. Jana Nepomuckého v životní velikosti, pocházející z roku 1849. Socha je dílem Ludvíka Forstnera z Prahy,

⁵⁹ BERNDORF, A. *Památná místa našeho kraje – Nepomuk - 2. díl*, s. 3.

⁶⁰ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 4. díl*, s. 134.

⁶¹ VLNAS, V. *Jan Nepomucký*, s. 13.

zhotovená podle modelu Josefa Maxe. Nad sochou visí obraz sv. Jana Křtitele, který namaloval malíř Helich.⁶²

V roce 1879 biskup Joppenský posvětil v chrámu oltáře:

1. Hlavní oltář ke cti sv. Jana Nepomuckého, do kterého vložil ostatky sv. Jana Nepomuckého, sv. Kolumbana a sv. Silveria.
2. Oltář ke cti sv. Kříže, do kterého uložil ostatky sv. Bartoloměje, sv. Jana Nepomuckého a sv. Tomáše, biskupa Kantnarského.
3. Oltář ke cti Blahoslavené Anežky České, do kterého uložil ostatky sv. Barnabáše, apoštola sv. Vincencie, mučednice a sv. Hedviky vdovy.
4. Oltář ke cti Blahoslavené Rodičky Boží, do kterého uložil ostatky sv. Lukáše evangelisty a sv. Bonifacia mučedníka.
5. Oltář ke cti sv. Cyrila a Metoděje, do kterého uložil ostatky sv. Cyrila, biskupa Kosmy a Damiana, patronů českých.⁶³

V postranních lodích jsou oltáře: v západní sv. Mikuláše, na tomto oltáři je umělecky litý mosazný kříž. Podstavec oltáře je asi 40 cm vysoký, jeho rohy zdobí akantové listy, které jsou znaky Šternberků a Maltézanů a nápis: „*HONORI S. IOANNIS NEPOMVCENI 1688*“. Proti němu ve východní lodi je oltář Anežky České. Vzadu v chrámové síni je na západní zdi oltář sv. Cyrila a Metoděje. Proti němu stojí oltář Růžencové Panny Marie.⁶⁴

V kaplích nad oltáři jsou malovaná okna, pocházející z roku 1893 a jsou dílem Františka Schlingera z Hüblernu. Lustr je dar nepomuckého rodáka Jana Kotěšovce. Na severní straně je presbytář.⁶⁵

⁶² Dostupné z: <http://www.farnost.nepomuk.cz/>.

⁶³ SOKA Pízeň-jih. *AÚ Nepomuk*, inv. č. 1, s. 42.

⁶⁴ BERNDORF, A. *Památná místa našeho kraje – Nepomuk - 2. díl*, s. 4.

⁶⁵ BAROCH, K. *Nepomuk: město s bohatou historií*, s. 170.

Ve vnitřních výklencích kostela stojí sochy českých patronů - sv. Prokop, sv. Vojtěch (Adalbert), sv. Cyril, sv. Metoděj, sv. Václav a sv. Ludmila.⁶⁶

Kazatelna pochází z 1. poloviny 18. století. V kostele je velký kříž s Kristem. V hlavní chrámové lodi jsou čtyři obrazy, pocházející z 18. století. První znázorňuje Janovo narození, druhý zpovídání královny, třetí Janovo mučení a na posledním je Jan na nebesích.⁶⁷

29. 3. 2008 při příležitosti 615. výročí mučednické smrti sv. Jana Nepomuckého byla na průčelí kostela odhalena a požehnána pamětní deska, na které se píše o místě narození tohoto světce. Deska je zhotovena z africké červené žuly „Red Africana“. Zlatým písmem ve dvanácti jazycích - česky, latinsky, německy, anglicky, francouzsky, španělsky, italsky, portugalsky, rusky, polsky, maďarsky a japonsky je na ní napsáno „ *Zde narodil se svatý Jan mučedník*“. Na její horní části je bronzový reliéf sv. Jana Nepomuckého a v dolní dvě bronzové plakety s dvouramenným křížem s pěti hvězdami a monogram světce (Obrázek 4).⁶⁸

V roce 2010 byly pro kostel odlity dva nové zvony ve zvonařské dílně Rudolfa Pernera v bavorském Pasově. Zvon Panny Marie, Matky církve a kněží (514 kg) a zvon sv. Janů (611 kg) byly následně vystaveny pod královskou oratoří v blízkosti hrobu sv. Jana Nepomuckého. V rámci pražských svatojánských oslav posvěcené zvony 16. května 2011 převezli na Karlův most, na místo svržení světce do Vltavy a odtud je dopravili lodí a autem do Nepomuku. Zvony se pořídily díky darům 222 kněží a biskupů z 21 diecézí a arcidiecézí z České republiky, Slovenska, Rakouska a Německa. Za celý projekt je zodpovědný Jan Martin Bejček, který ke sbírce řekl: „*tato soukromá kněžská sbírka je vyjádřením úcty sv. Janu, konala se v Roce kněží 2009/10, na památku návštěvy papeže Benedikta XVI. v ČR a u příležitosti 280. výročí kanonizace sv. Jana*

⁶⁶ Dostupné z: <http://www.farnost.nepomuk.cz/>.

⁶⁷ BAROCH, K. *Nepomuk: město s bohatou historií*, s. 170.

⁶⁸ Dostupné z: <http://www.farnost.nepomuk.cz/>.

*Nepomuka a 150. výročí úmrtí sv. Jana Nepomuckého Neumana. Jde též o projev solidarity spolubratru působícímu v nelehkých podmínkách jihozápadních Čech“.*⁶⁹

3.2. Kostel sv. Jakuba

3.2.1. Jakub Starší

Jakub Starší se narodil na začátku 1. století v Betsaide a zemřel okolo roku 44 v Jeruzalémě. Byl synem rybáře Zebedea a Solome a jeho bratr byl evangelista Jan.⁷⁰

Jakub patřil mezi dvanáct apoštolů. Podle některých tradic je považován za Ježíšova bratrance, jeho matka byla prý sestrou Panny Marie. Z důvodu rozlišení od mladšího apoštola, Jakuba Menšího, byl pojmenován Větší, nebo také Starší.⁷¹ Společně s Janem a Petrem patřil k učňům Ježíše Krista a doprovázel Ježíše do Olivové zahrady. Kvůli jejich prudké povaze dal Ježíš Jakobovi a jeho bratru příjmení „synové hromu“.⁷²

Po ukřižování Ježíše Krista zůstal Jakub pravděpodobně v Jeruzalémě a hlásal evangelium. Další legendy říkají, že se vydal na pouť po Středozeří až na druhý konec římské říše, aby šířil křesťanství v Iberii.⁷³

V období Velikonoc roku 44 byl Jakub zatčen vojáky Heroda Agrippy I., kteří mu sťali hlavu. Jako první ze dvanácti Kristových apoštolů podstoupil mučednictví. Pověst vypráví, že průvod s Jakubem šel na popraviště kolem domu, u kterého seděl muž nemocný dnou a neschopný chůze a žádal apoštola o pomoc. Jakub řekl: „*Ve jménu*

⁶⁹ Dostupné z: <http://www.farnost.nepomuk.cz/>.

⁷⁰ RUSINA, Ivan a ZERVAN, Marian. *Životy svätých: ikonografia*. 1. vyd. Bratislava: Pallas, 1994. 272 s. ISBN 80-7095-019-6., s. 147.

⁷¹ *Kniha svätých: ilustrovaná encyklopedie - den po dni*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2011. 336 s. ISBN 978-80-256-0558-5., s. 192.

⁷² SCHAUBER, V.; SCHINDLER, H. M. *Rok se svätými*, s. 381.

⁷³ *Kniha svätých: ilustrovaná encyklopedie - den po dni*, s. 192.

mého Pána Ježíše Krista, vstaň zdráv a chval svého Spasitele“. Muž se uzdravil a jeden z katů padl na kolena a obrátil svoji víru ke křesťanství. Kat byl spolu s Jakubem popraven.⁷⁴

V Jeruzalémě na místě, kde Jakub zemřel, křesťané vystavěli kostel sv. Jakuba. Apoštolovy ostatky byly kolem roku 70 přeneseny na Sinaj, kde postavili klášter sv. Jakuba, což je současný klášter sv. Kateřiny. V 8. století byly jeho ostatky přemístěny do Španělska a k jejich uchování se nechal postavit v Galicii kostel sv. Jakuba, který byl posvěcen 25. července 816. Od 10. století je z chrámu slavné poutní místo Santiago de Compostela, do 15. století přitahovalo více poutníků než Řím a Jeruzalém. K místu na severovýchodě Španělska vede mnoho slavných poutních cest, součástí jsou kláštery, kostely, útulky a kaple.⁷⁵

V průběhu španělské reconquisty se svatý Jakub stal patronem křižáků a později dokonce celého Španělska. S rozšiřováním Španělského království v 16. století se svatojakubský kult dostal i za moře. Velkou úlohu v tom sehráli portugalští misionáři, kteří uctívání sv. Jakuba rozšířili do Konga, kde místní pokřesťanštění vladaři označili 25. červenec za hlavní národní svátek.⁷⁶ Jakub měl pro Španělsko kdysi takový význam, že země ve Skandinávii byla nazývána „Jakubovou zemí“.⁷⁷

Dříve byl Jakub znázorňován především s knihou. Později se objevuje vyobrazení Jakuba jako poutníka s holí, lahví, pytlíkem a kloboukem. Také pojem „Jakubova mušle“ má zdroj v Jakubově osobě. Poutníci, kteří přišli k Jakubovu hrobu, dostali klobouk a ten byl zdobený velkou mušlí. Proto je považován za patrona kloboučníků. Fakt, že je Jakub oblíbený naznačuje například i to, že sedláci nosí první zralá jablka v den sv. Jakuba k žehnání a nazývají je „Jakubovými jablky“. Na

⁷⁴ SCHAUBER, V.; SCHINDLER, H. M. *Rok se svatými*, s. 381.

⁷⁵ Tamtéž, s. 381.

⁷⁶ *Knihy svatých: ilustrovaná encyklopedie - den po dni*, s. 193.

⁷⁷ SCHAUBER, V.; SCHINDLER, H. M. *Rok se svatými*, s. 382.

sv. Jakuba se pořádaly také trhy, především na venkově, ale i ve městech.⁷⁸

3.2.2. Kostel sv. Jakuba

Kostel sv. Jakuba v Nepomuku je považován za nejcennější stavbu ve městě a zároveň je nejstarší kamennou budovou v okolí (Obrázek 5, Obrázek 6).⁷⁹ Vznik kostela je přibližně stejný jako založení pomuckého kláštera (r. 1142). Ačkoliv jméno prvního známého faráře v Nepomuku se objevuje až roku 1334.⁸⁰ Nejstarší písemně doložený nepomucký duchovní je Bohuněk. Po něm zde působil pravděpodobně kněz Hugo.⁸¹

Kostel byl původně románskou kaplí ve velikosti dnešního presbytáře. Z tehdejší kaple se zachoval malý portál na jižní straně. Kolem roku 1340 tady byl pokřtěn sv. Jan Nepomucký.⁸²

Kostel stál ve středu bývalé osady Přesanice na vyvýšeném místě. Stavba tehdy neměla jen náboženský význam, ale fungovala také jako pevnost. Za hradbami kostela nacházeli přesaničtí ve zlých dobách útočiště.⁸³

Chrám je od roku 1334 farním, od roku 1630 až do roku 1786 děkanským a po roce 1860 kdy byl znova vysvěcen opět děkanským.⁸⁴ Stal se hlavním kostelem města i osad přifařených.⁸⁵

Svatojakubský kostel stojí na rozměrném, umělém podstavci, jehož stáří není známo. Do nynější podoby nebyl kostel vystavěn najednou, ale získával ji postupně.⁸⁶ V letech 1290-95 byl kostel celkově přestaven do

⁷⁸ SCHAUBER, V.; SCHINDLER, H. M. *Rok se svatými*, s. 381 - 382.

⁷⁹ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl*, s. 89.

⁸⁰ HOSTAŠ, Karel a VANĚK, Ferdinand. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXV, Politický okres Přeštický*. Praha: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1907. 131 s., s. 45.

⁸¹ BAROCH, K. *Nepomuk: město s bohatou historií*, s. 42.

⁸² Dostupné z: <http://www.farnost.nepomuk.cz/>.

⁸³ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl*, s. 91.

⁸⁴ SÝKORA, B.; MARKVART, J. *Historické památky Nepomucka*, s. 3.

⁸⁵ BERNDORF, Alexander. *Nepomuk- 1. díl*. Plzeň: A. Berndorf, 1928. 2 sv. (32 s., [4] l. obr. příl.; 37 s., [3] l. obr. příl.). Památná místa našeho kraje; roč. 3, 1928, sv. 1-2 (11-12), s. 26.

⁸⁶ BENEDIKTOVÁ, J. Kostel sv. Jakuba. *Nepomucké noviny*. Březen 2010, XIX., 03, s. 17.

gotického slohu. Během roků 1360-70 byl rozšířený o chrámové lodě. Pod levou věží byla již tehdy vybudována hrobka. Chrám původně nemíval věž a sakristie se nacházela za oltářem. Koncem 15. století byla přistavěna ke kněžišti dřevěná sakristie a vedle ní zvonice také ze dřeva.⁸⁷

Poté co v roce 1420 husité vypálili nepomucký klášter, v nebezpečí se ocitnul také kostel sv. Jakuba. Uvádí se několik možností, proč klášter unikl zničení. Jedna je, že od kláštera byl poměrně vzdálený a husité o něm tedy nevěděli. Kostel byl však v okolí známý a těžko ho mohli přehlédnout. Možné je, že ho husité ponechali, aby tam mohli chodit kališníci. Snad respektovali skutečnost, že kostel znamenal spásu pro zdejší obyvatele. Další domněnka je spíše odvážná. Jan Žižka měl ve znaku raka, podobný rak se našel i v kostele sv. Jakuba. Husitský hejtman zde mohl mít příbuzné, a proto kostel nedovolil zničit.⁸⁸

Do historie kostela se výrazně zapsal rod Šternberků, ti darovali kostelu oltáře, sochy, kříže. Jeden ze Šternberků však přínosný pro kostel nebyl. Ondřej ze Šternberka 9. října 1580 zpustošil vnitřní vybavení kostela, zničil oltáře a sochy. Pak trosky naložil na vozy a na zelenohorském pivovaře je nařídil spálit.⁸⁹ Ušetřil pouze jediný oltář, ten který darovala jeho matka, není známé, zda ten hlavní nebo vedlejší.⁹⁰

Roku 1746 byl kostel při požáru poničen. Když se vystavěl chrám sv. Jana, kostel sv. Jakuba začal být opomíjený. V roce 1786 byl dokonce zrušený.⁹¹ Přes osmdesát let sloužil kostel jako kontribuční sýpka a skladiště.⁹² V letech 1857-59 proběhly v kostele opravy. Městská správa dala do chrámu nové lavice v roce 1865, v roce 1888 se dokončily opravy věží. V roce 1911 byly na věž dány hodiny.⁹³

⁸⁷ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl.*, s. 89.

⁸⁸ BAROCH, K. *Nepomuk – město s bohatou historií*, s. 163.

⁸⁹ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl.*, s. 91.

⁹⁰ BERNDORF, A. *Památná místa našeho kraje – Nepomuk - 1. díl*, s. 28.

⁹¹ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl.*, s. 90.

⁹² TYKAL, J. *Minulostí nepomucka*, s. 19.

⁹³ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl*, s. 90.

Na začátku 20. století visely ve věži čtyři zvony. Největší měl výšku 1,05 metru a průměr 1,40 metru. Na jeho plášti byli vyobrazeni sv. Jakub, sv. Jan Nepomucký a sv. Vojtěch. Druhý zvon vysoký 0,67 m a o průměru 0,80 m měl na plášti ztvárněného Krista na kříži. Korunu tohoto zvonu obklopoval vlys tvořený alegorickými figurkami. Další zvon vytvořil budějovický zvonař Jan V. Perner. Poslední zvon byl nejmladší.⁹⁴

14. února 1917 byly dva zvony zabaveny a 4. března téhož roku potkal stejný osud další zvon. Všechny tři zvony byly přelity ve zbraně.⁹⁵ Po válečné rekvizici zůstal na věži pouze jediný zvon z roku 1585 (67x80 cm).⁹⁶

Hradební zdi kostela jsou zesílené četnými opěráky, na západě jsou dvě bašty: rohová je polokruhová a druhá čtyřhranná, která dříve bývala kostnicí.⁹⁷ Z té doby se zachoval zadržovaný vchod a kamenný nadpražec s epigrafem:

*„ AMEN AMEN DICO TIBI
NISI QVIS RENATVS FVERIT
EX AQVA ET SPIRITV SANCTO
NON POTEST INTROIRE IN
REGNVM DEI IOAN“*

Nápis v překladu zní: Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo (znovu) z vody a z Ducha svatého, nemůže vejít do království Božího. A pod nápisem je monogram JK-1677 a nad ním je značka MRA (Maria), lebka s lidskými hnáty a písmeny NCKDN.⁹⁸

Stavba kostela je vybudována z lomového kamene a je nahozená omítkou. Skládá se ze tří lodí a presbytáře, k jeho boku je přistavěna sakristie a nad ní je oratoř. Všechny tyto části mají stejnou výšku.

⁹⁴ BAROCH, K. *Nepomuk – město s bohatou historií*, s. 163.

⁹⁵ Tamtéž, s. 163.

⁹⁶ BERNDORF, A. *Památná místa našeho kraje – Nepomuk - 1. díl*, s. 28.

⁹⁷ HOSTAŠ, K; VANĚK, F. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXV, Politický okres Přeštický*, s. 46.

⁹⁸ BERNDORF, A. *Památná místa našeho kraje – Nepomuk - 1. díl*, s. 22. přeložila Mgr. Alice Kotylová, Svatojánské muzeum Nepomuk.

Hlavní vchod do chrámu je v západním průčelí. Průčelí je zesíleno čtyřmi opěrnými pilíři, nad nimi je zděný, vysoký štít končící křížem. Hlavní portál i široké, lomeným obloukem sklenuté okno nad ním je dílem opravy z roku 1858.⁹⁹

Chrátová síň má šířku 16,33 m a délku 18 m, je rozdělena čtyřmi čtyřbokými pilíři na loď hlavní a dvě vedlejší, které jsou široké jako loď hlavní. Každá z nich je rozdělena klenbou na tři křížová pole. V pravé lodi kostela, na jižní chrátové straně je namalovaná řada znaků. Jsou zde na památku heraldických kreseb, které tu v minulosti bývaly. Vítězný oblouk je 60 stupňový, otevírá se do kněžiště, které je 14 m a 70 cm dlouhé a je stejně široké jako hlavní loď.¹⁰⁰

V kněžišti jsou dva moderní, novodobé gotické portály, oba mají na svém vrcholu křížovou kytici. Pravý portál je pouze na ozdobu. Levý je vchodem do sakristie, před ním je portál viditelně menší, hrotovitý. Okna nad těmito portálky dnes slouží jako výhled z oratoria.¹⁰¹

Hlavní a vedlejší oltáře pocházejí z roku 1859. Jsou zhotoveny podle nákresů Viléma Kandlera. Na hlavním oltáři je obraz sv. Jakuba, který se vznáší v oblacích a žehná Nepomuku a Zelené Hoře. Na oltáři jsou také řezané sošky sv. Tomáše a sv. Jana, které jsou dílem Josefa Heideberga, ten vyřezal také kříž Krista v životní velikosti, jenž stojí naproti kazatelně na konci kostela. Také ostatní oltáře jsou jeho dílem. Poboční oltáře jsou zasvěceny: v levé lodi P. Marii a v pravé lodi Pánu Ježíši.¹⁰²

Křtitelnice je hladká, cínová. Stojí na třech nohách s maskarony a drápy. Nádoba je hladká a zvonovitá. Výška křtitelnice i s nohami je 0,82 m. Lampa na věčné světlo je barokového tvaru s kartušemi a listovými uchy. Pochází z 18. století. Kasule je z karmazínové,

⁹⁹ HOSTAŠ, K; VANĚK, F. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXV, Politický okres Přeštický*, s. 46.

¹⁰⁰ BERNDORF, A. *Památná místa našeho kraje – Nepomuk - 1. díl*, s. 22 - 23.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 23.

¹⁰² Tamtéž, s. 24.

květované látky, jsou na ní vyšité dva erby, Šternberský a Schwarzenberský a pod nimi letopočet 1722.¹⁰³

Před presbytářem stojí zvonice z roku 1780, v ní visí zvon o výšce 67 cm a průměru 80 cm s nápisem: „*Chwaltez Pána Boha vssickni swatí geho nebo On sprawedliwy gest Pán na wssech swych a swaty we wssech skutcych swych. Leta Panie 1585*“.¹⁰⁴

Pod kryptou kostela založili Šternberkové rodinnou hrobku. V presbytáři se zachoval mohutný pomník z červeného mramoru. Je na něm postava rytíře klečícího před křížem, šternberský a lokšanský znak a nápis: „*LETHA MD LXVI W NEDIELI SEDMEHO DNE MIESIICZE CZIERWENCZE VMRZEL GEST MEZII SIIDMOV A OSMAU HODINU NA PVOL WORLOGII VRONII PAN LACZLAV Z SSTENRNBERGRA A NA ZELENE HORZE A NA PLANICZII GEHO MILOSTI ARCIKNIIZETE FERDNIINANDA RAADA A KOMORNIK PAN BVOH RACZ MILOSTIW BITII DVSSI GEHO*“.¹⁰⁵ Nápis říká, že „*Léta páně 1566 zemřel Ladislav ze Šternberka, pán na Zelené Hoře a Plánici, jeho milosti arciknížete Ferdinanda rada a komorník*“.¹⁰⁶ Traduje se pověst, že když měl někdo ze Šternberků nebo jiný ze zelenohorských pánů zemřít, osvětlil se kostel „tajemnými ohni“. Pokud zemřel muž, osvětlila se pravá strana, levá strana znamenala úmrtí ženy.¹⁰⁷

Varhany v kostele jsou dílem chebského varhaníka Fingra a malba presbytáře pochází od plzeňského malíře Saška. Hlemýžďovité schodiště daroval Václav Liedl. V levé lodi je kamenný pomník Gustava šl. z Putzlacheru, který jako mladý důstojník padl ve válce u Solferina. Dílo je sochaře A. Wilda z Prahy z roku 1860.¹⁰⁸

¹⁰³ HOSTAŠ, K; VANĚK, F. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXV, Politický okres Přeštický*, s. 51.

¹⁰⁴ Dostupné z: <http://farnost.nepomuk.cz/>.

¹⁰⁵ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka - 2. díl*, s. 91.

¹⁰⁶ SÝKORA, B; MARKVART, J. *Historické památky Nepomucka*, s. 3.

¹⁰⁷ Dostupné z: <http://www.zelenahora.cz/cs/historie/mistni-povesti>.

¹⁰⁸ BERNDORF, A. *Památná místa našeho kraje – Nepomuk - 1. díl*, s. 25.

Kolem kostela se nacházel hřbitov až do roku 1858. V ohradní zdi hřbitova je pět náhrobních kamenů zdejších kněží a šlechty, dříve umístěných v kostelní podlaze.¹⁰⁹ Na hřbitově mělo hrob mnoho významných nepomuckých rodáků. Jeden z nich byl otec hudebního skladatele Jakuba Jana Ryby, další děkan František Boubel, který už roku 1820 usiloval v Nepomuku o založení české veřejné knihovny a jiných osvětových spolků. Pochován tu byl také předek Alexandra Berndorfa, zelenohorský lékař, magistr porodnictví a psychiatrie Jindřich Berndorf a mnoho dalších.¹¹⁰ Pokud zůstaly pomníky měšťanů zachovalé a přenosné, přemístily se na nově zřízený hřbitov svatého Prokopa na návrší nad městem.¹¹¹

3.3. Zelená hora – kostel Nanebevzetí Panny Marie

Zelená hora se nachází čtvrt hodiny od města Nepomuk na levém břehu Úslavy ve výšce 555 m. n. m.¹¹²

Původně se na vrcholu hory nalézal posvátný háj a obydlí žreků, kteří zde obětovali zvířecí oběti svým pohanským bohům. V 10. století přišel na horu poustevník Břímota, usídlil se v blízké jeskyni „Na Skalici“ a začal obracet zdejší lid na křesťanskou víru. Kvůli tomuto záměru nechal Břímota postavit místo pohanského obětiště skromný dřevěný kostelík.¹¹³

V dobách, kdy existoval klášter, se vrch Zelená hora stal rovněž jeho majetkem. Klášter postavil na hoře pravděpodobně strážní věž, vybízela k tomu strategická poloha místa. Věž sloužila k předávání

¹⁰⁹ Dostupné z: <http://farnost.nepomuk.cz/>.

¹¹⁰ BENEDIKTOVÁ, J. Kostel sv. Jakuba. *Nepomucké noviny*. Březen 2010, XIX., 03, s. 17.

¹¹¹ BERNDORF, A. *Památná místa našeho kraje – Nepomuk - 1. díl*, s. 25.

¹¹² SOKA Plzeň-jih. *AÚ Nepomuk*, inv. č. 2, s. 1.

¹¹³ MOTEJZÍK, Pavel. *Zelená Hora a Klášter u Nepomuku (Plzeňský kraj): historicko-turistický průvodce po zámku "černých baronů" a obci Klášter*. Vyd. 1. České Budějovice: [s.n.], 2006. 144 s., [30] s. barev. obr. příl. ISBN 80-239-8097-1., s. 6 - 7.

světelných signálů. Při blížícím se nebezpečí byl včas varován nejen spodní konvent, ale i plzeňské hradiště nebo Praha.¹¹⁴

Ve druhé polovině 13. století na hoře stával kostel Panny Marie, který měl být snad opevněný. Klášter pod kopcem ho využíval jako opěrný bod. Tak tomu bylo až do husitských válek.¹¹⁵

Koncem roku 1419 vrch obsadil Mikuláš z Husi a začal ho opevňovat. V následujícím roce husitské hradby napadl Bohuslav ze Švamberka. Došlo ke střetu a mnoho husitů padlo. Už v dubnu se Mikuláš z Husi objevil pod Zelenou horou a klášter vypálil. Mikuláš se tímto pravděpodobně katolické straně pomstil za své vyhnání ze Zelené hory.¹¹⁶

Po vypálení kláštera všechno jeho majetek získal Bohuslav ze Švamberka a jeho bratr Hynek Krušina za služby Zikmundovi, to znamenalo, že získali také Zelenou horu. Švamberkové patřili mezi nejslavnější český rod.¹¹⁷ Po Švamberkách přešla Zelená hora na rod Šternberků. Šternberkové drželi Zelenohorské panství až do roku 1726. Poté ho koupil Adolf Bernard hrabě z Martinic. Jeho dcera Marie Dominika určila dědicem panství Jeronyma hraběte Colloredo–Mansfelda a přes jeho vnučku Vileminu se dostala Zelená Hora do vlastnictví knížat Auršperků.¹¹⁸

Zelená Hora byla do 1. října 1931 v držení pánů z Aueršperka, poté ji koupili manželé Karel a Marie Plavcovi z Prahy. Před začátkem světové války ji manželé prodali poslanci živnostenské strany Karlovi Blažkovi. Ten, ale nezaplatil státu převodní poplatky a Zelená Hora se stala státním majetkem. Poté co osadili české země hitlerovci, Zelená Hora se dostala pod německou správu. Na Zelené Hoře se usadil ozbrojený vojenský oddíl, který měl kolem 100 mužů. Němci Zelenou Horu okupovali celou válku a po němcích se objevili další ničitelé - Pomocné technické prapory,

¹¹⁴ MOTEJZLÍK, P. *Zelená Hora a Klášter u Nepomuku*, s. 10.

¹¹⁵ BAROCH, K. *Nepomuk – město s bohatou historií*, s. 136.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 136.

¹¹⁷ MOTEJZLÍK, P. *Zelená Hora a Klášter u Nepomuku*, s. 24.

¹¹⁸ HOSTAŠ, K; VANĚK, F. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXV, Politický okres Přeštický*, s. 107.

známí Švandrlíkovi Černí baroni. PTP byly ti, kteří se nehodili tehdejšímu režimu, a ten je potrestal službou PTP. Pomocné technické prapory byly později zrušeny, vojsko na Zelené Hoře však zůstalo. V ničení pokračovala armáda. Zelenohorský zámek byl dlouhou dobu veřejnosti nepřístupný.¹¹⁹

Roku 1464 zde Zdeněk ze Šternberka nechal postavit kostelík sv. Vojtěcha.¹²⁰ K tomuto kostelíku putovala velká procesí poutníků, kteří byli na nádvoří hoštěni na náklady samotných pánů. Poutě se tady konaly třikrát ročně.¹²¹

V sakristii byla patrně roku 1622 (někdy se uvádí i rok 1449) uložena svatováclavská koruna, když byla tajně převážena z Karlštejna na Velhartice. Deset jezdců přepravovalo korunu a cennější královské poklady do Velhartického hradu. Cesta trvala několik dnů, a tak bylo nutné vybrat bezpečné místo pro přenocování. Koruna zde tedy zůstala pouze na jednu noc v sakristii zdejší kaple.¹²²

V současné době vedle zámku stojí kostel Nanebevzetí Panny Marie (Obrázek 7, Obrázek 8). Portál kostela je v barokním slohu a nad hlavní římsou je vyzděný štít. Nad čtverhranným portálem je kamenná deska s nápisem, který oznamuje, že renovátorem tohoto chrámu je Václav Vojtěch ze Šternberka a také erb Šternberků a erb manželky Václava Vojtěcha Kláry Bernardiny z Maltzan. Dále je nad kamennou deskou šternberská hvězda a rok 1688.¹²³

Václav Vojtěch ze Šternberka původní hradní kapli použil jako kněžiště a přistavěl k ní chrámovou síň, postavenou nejspíše na starších základech. V důsledku toho má kostel dvě části: přední chrámovou, která je novější a zadní část pocházející z dob původního hradu a je v gotickém slohu. Síň kostela má obdélníkový tvar se čtyřmi páry čtyřhranných

¹¹⁹ BAROCH, Karel. *Dějiny Nepomucka- 1. díl, Zámek Zelená Hora*. 1., s. 43 - 47.

¹²⁰ Dostupné z: <http://www.zelenahora.cz/cs/historie/historie-zamku>.

¹²¹ MOTEJZLÍK, P. *Zelená Hora a Klášter u Nepomuku*, s. 97.

¹²² Tamtéž, s. 96.

¹²³ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka- 1 díl, Zámek Zelená Hora*, s. 48.

sloupů, které ji dělí na tři lodě. Ve svornicích sloupu jsou viditelné šternberské hvězdy. I když okna presbytáře jsou dnes barokní, dříve bývala gotická. Z raně gotické stavby pochází také obvodové zdivo příčné lodi z mohutných tesaných kvádrů a část hlavní lodi. Kostel měl zřejmě původně formu baziliky s dvojicí věží. Vrcholně gotické je presbyterium s později upravenou sakristií a oratoří. Pod kostelním krovem byl pověšený zvon s reliéfy sv. Vojtěcha a sv. Jana Nepomuckého z roku 1750 od Josefa Pernera z Plzně.¹²⁴

Hlavní oltář v kostele není. Když objekt obsadila armáda, památkáři ho převezli do neurazského kostela. Na Zelené Hoře byl zhotoven roku 1711 umělcem Filipem od sv. Heřmana, knězem z Inářského kláštera. Je asi 10 metrů vysoký a jeho vrchol zdobí šternberská hvězda. Uprostřed oltáře se nachází zasklená 160 cm vysoká skříňka a v ní soška Madony Zelenohorské, která pochází ze 17. století, soška je pouhou kopií.¹²⁵

Tato mariánská soška prý původně stávala na hlavním oltáři mariánského chrámu Svatého Tajemství v cisterciáckém klášteře pod Zelenou horou. Po vypálení kláštera byla přestěhována do kostelíka sv. Vojtěcha na Zelené Hoře. Ve druhé polovině 16. století bratři ze Šternberka, kteří byli protestantské víry, se sošku pokusili spálit, ta se ale ocitla druhý den neporušená zpět na hlavním oltáři. Když přikázali katovi, ať do sochy zatne svoji sekeru, jeho ruka zchromla tak, že pokroutila dřevěné topůrko, což je dodnes na sošce viditelné. Jediný katolík ze čtyř bratrů byl Ladislav, který si sošku bral s sebou do bojů, prý mu pomáhala k vítězství. Ladislav sochu Panny Marie prohrál v kartách s polským plukovníkem Turnoffským. Turnoffsky ji roku 1607 daroval františkánskému klášteru ve Vídni. V pobělohorské době chtěli obyvatelé Nepomuku a okolí získat sochu zpět, což se nezdařilo a proto byla zhotovena její kopie, která byla dotýkána ve Vídni soškou pravou a následně převezena na Zelenou Horu. V roce 1952 musela být po příchodu armády ze zámku spolu s oltářem převezena do kostela

¹²⁴ MOTEJZLÍK, P. *Zelená Hora a Klášter u Nepomuku*, s. 96

¹²⁵ Tamtéž, s. 97.

sv. Martina v Neurazech.¹²⁶ K sošce se pojí ještě jedna pověst, rodiče sv. Jana Nepomuckého, kteří byli dlouho bez dětí, si před touto sochou prý vymodlili syna - slavného světce.¹²⁷

Protože nešlo uvažovat o návratu ani jedné předchozí sochy, byla vytvořena nová. Nepomucký farář Vítězslav Holý se stal hlavním iniciátorem myšlenky obnovy sochy. Madonu vytvořil významný místní sochař a umělec Václav Česák. Soška byla odlita z bronzu ve slavné norimberské dílně Lent&Jahn. 20. června 2015 proběhla ve vídeňském kostele sv. Jeronýma slavnostní mše svatá, při které byla dotýkána ve Vídni svojí originální zázračnou předlohou.¹²⁸ 3. července 2015 byla umístěna do kostela.¹²⁹

Ve zdi za oltářem jsou 3 epitafní desky, první označuje místo, kde je zazděno srdce majitele panství Jeronýma hraběte Colloredo-Mannsfelda, druhá patří Františku hraběti Colloredo-Mannsfeldovi a poslední deska jeho manželce Kristině rozené Clam-Gallasové.¹³⁰

Na severní a jižní straně kněžiště se nachází dva pískovcové náhrobníky. Vpravo od podstavce oltáře je náhrobní kámen jediného syna Václava Vojtěcha ze Šternberka, na kameni je jejich rodová hvězda. Vlevo je náhrobek jeho jediné dcery Marie Barbary. Do dnešní doby se nezachovaly oba postranní oltáře, jsou umístěny v kapličkách kraje.¹³¹

Z dalších památek lze uvést sochu hraběte Jeronýma Karla z Colloredo-Mannsfeldu z 19. století. Barokní kazatelna se znakem Martiniců pochází z 18. století a byla opravována v roce 2003.¹³²

¹²⁶ MOTEJZLÍK, P. Panna Maria Zelenohorská, projekt návratu duše Zelené Hory. *Nepomucké noviny*. Září 2014, XXIII., 09, s. 22 - 23.

¹²⁷ SOKA Plzeň-jih. *AÚ Nepomuk*, inv. č. 2, s. 14.

¹²⁸ MOTEJZLÍK, P. Návrat Duše Zelené Hory – 2. část. *Nepomucké noviny*. Březen 2014, XXIV., 03, s. 23.

¹²⁹ MOTEJZLÍK, P. Andělské hlavy rozezněly Zelenou Horu. *Nepomucké noviny*. Srpen 2015, XXIV., 08, s. 22.

¹³⁰ HOSTAŠ, K; VANĚK, F. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. XXV, *Politický okres Přeštický*, s. 119.

¹³¹ MOTEJZLÍK, P. *Zelená Hora a Klášter u Nepomuku*, s. 99-100.

¹³² Tamtéž, s. 98-99.

4. KLÁŠTER

Cisterciácký klášter v Pomuku je dnes málo známý. V době své slávy patřil tento klášter mezi nejvýznamnější církevní instituce středověkých Čech. Po husitských válkách přišel o všechny písemnosti, které byly zničeny, aby se mniši nemohli domáhat svých někdejších práv.¹³³

Cisterciácký řád, který klášter založil, usiloval o návrat k prostému životu v odloučenosti zaměřený na práci a rozjímání. Základním prvkem cisterciácké duchovnosti byla jednoduchost a prostota, která byla součástí vnitřního i vnějšího života mnichů. Na první místo kladli chórovou motlitbu, duchovní četbu a osobní rozjímavou motlitbu, na pak druhé manuální práci. Cisterciáci žili odděleni od světa na vzdálených a odlehlých místech. Pro cisterciáky byla charakteristická úcta k Panně Marii, byly jí zasvěceny všechny řádové kostely. Původní klášter se nacházel v Cîteaux u Dijonu v Burgundsku. Tento klášter se stal mateřským dalším čtyřem hlavním řádovým klášterům: La Ferté, Pontigny, Clairvaux a Morimond. Odtud cisterciáci odcházeli zakládat nové řádové domy.¹³⁴

Mateřským klášterem Nepomuku byl francký Ebrach založený z Morimondy, tím zaujal Nepomuk v genealogické hierarchii českých cisterciáckých klášterů nejvyšší místo, jelikož se stal vnukem morimondského opatství.¹³⁵

Do kraje pod Zelenou horou přišli cisterciáci pravděpodobně v roce 1144. Zakladatel nepomuckého kláštera nám zůstává utajen. Snad jím byl člen knížecí rodiny.¹³⁶ Nejpravděpodobnějším kandidátem se zdá být

¹³³ KROUPA, P., ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka.*, s. 13.

¹³⁴ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. II. díl, II. svazek, Mnišské řády.* 1. vyd. Praha: Libri, 2004. 399 s. ISBN 80-7277-084-5., s. 149 - 153.

¹³⁵ KUTHAN, Jiří aj. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách: k problematice cisterciácké stavební tvorby.* 1. vyd. Praha: Academia, 1983. 375 s., s. 92.

¹³⁶ BAROCH, K. *Nepomuk: město s bohatou historií*, s. 144.

Jindřich, mladší bratr knížete Vladislava II. Na založení se zřejmě podílel i samotný Vladislav II.¹³⁷

Také první nepomucký opat, který sem mnichy z Ebrachu přivedl, není znám. První jasné zprávy jsou o opatu Konrádovi. Druhý byl Hermann pravděpodobně od roku 1180. Jako třetí nepomucký opat je uveden v plasském seznamu Burghardus, který vládl v klášteře jen krátce v roce 1219.¹³⁸

Důvody k založení tak velkého kláštera byly nejspíše dva. Klášter přísných a pracovitých mnichů měl snad v místním kraji vyhubit pohanské náboženství a měl řídce obydlenou krajinu osadit.¹³⁹

Jedna z nejdůležitějších podmínek pro vybudování kláštera byla blízkost tekoucí vody. Provoz kláštera by byl bez ní nemožný, sloužila k hygieně, pralo se v ní, používala se v kuchyni. Měla i roli hospodářskou, poháněla mlýny, pily, hamry. Kláštery vznikaly v údolích a důležitá byla izolovanost krajiny, ta znamenala nerušenou meditaci a oproštění od problémů světa. A právě všechny tyto předpoklady našli mniši pod Zelenou horou.¹⁴⁰

Stavba celého komplexu vystavěná nejdříve ze dřeva a až poté z kamene, trvala asi padesát let.¹⁴¹ Většina stavení v klášterním areálu vznikala ve 13. století. Vrchol stavebního ruchu lze připisovat zejména druhé a třetí čtvrtině 13. století. Zvláštností pomucké architektury jsou terakotové stavební články, na tomto místě používané již ve 2. polovině 13. století. Tyto terakoty patří k nejstarším a je pravděpodobné, že právě Pomuk přispěl k jejich rozšíření na jiné stavby jižních Čech.¹⁴²

¹³⁷ BUBEN, M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. II. díl, s. 204.

¹³⁸ BERNDORF, A. *Klášter pod Zelenou horou*. Plzeň: Grafické závody, 1929. 35 s., [3] obr. příl. Památná místa našeho kraje; roč. 4, 1929, sv. 1 (15)., s. 20.

¹³⁹ Tamtéž, s. 13.

¹⁴⁰ BAROCH, K. *Nepomuk: město s bohatou historií*, s. 144.

¹⁴¹ MOTEJZLÍK, P. *Zelená Hora a Klášter u Nepomuku*, s. 14.

¹⁴² KROUPA, P., ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka.*, s. 24.

Klášter bohatnul díky těžbě zlata, která se na klášterních pozemcích rozšířila v první polovině 14. století. Vlastnil tři městečka – Nepomuk, Blovice a Plánice, osmdesát vesnic a deset hospodářských dvorů. V této době zažíval klášter největší rozmach. Bývá odhadováno, že zde bylo 100-200 řeholníků.¹⁴³

Sídliště opatství ohrazené zdmi mělo tvar téměř pravidelného čtyřúhelníka. Ve východní části se rozkládala zahrada. Nákladnější budovy byly postaveny z pískovcových tesaných kvádrů. Kromě hlavního chrámu měl klášter další kostely a kaple. Kaple sv. Bernarda tady stála až do začátku 18. století. Dále tady byla opatská kaple a kaple sv. Markéty, která se jako jediná dochovala do dnešní doby, ačkoliv přestavěná. Původně byla pravděpodobně hřbitovní kaplí. Hlavní chrám byl ve slohu rané gotiky 13. století.¹⁴⁴ Jmenoval se chrám „Svatého tajemství“. Byla to místní nejvýznamnější stavba zasvěcená Panně Marii. Chrám patřil mezi nejkrásnější kostelní stavby v Čechách v té době, dokonce měl mít zlatou střechu. Prostým věřícím byl přístupný jen o některých důležitých svátcích, o nich prý chrám ozářilo tajemné světlo, které budilo obdiv až hrůzu. Odtud pochází i název chrámu.¹⁴⁵

Opatská kaple sv. Bernarda se nacházela v dnešní uličce mezi domy čp. 8 a 9, kde je místo nazývané „Na Bernátě“. Samotný chrám stával na místě budov čp. 8, 9 a 55.¹⁴⁶

Současná kaple sv. Markéty je prostá (Obrázek 9), bezslohová v obdélníkovém tvaru. Postavená je na základech starší kaple r. 1861-2. Původně byla menší románskou bazilikou. V kapli je dřevěná soška sv. Markéty - 1, 16 m vysoká a je zlacená. Soška pochází z 16. století. Oltář je rokokový, byl sem převezen roku 1861 z kostela sv. Jiří na Hradčanech. Ve věži jsou dva zvony, větší byl přelit roku 1900 v Lublani

¹⁴³ BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích - 2. díl*, s. 205 - 206.

¹⁴⁴ HOSTAŠ, K; VANĚK, F. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXV, Politický okres Přeštický*, s. 19. - 20.

¹⁴⁵ MOTEJZLÍK, P. *Zelená Hora a Klášter u Nepomuku*, s. 14.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 114.

a menší r. 1877 v Plzni, oba zhotoveny ze starších zvonů. Kolem kaple je hřbitov.¹⁴⁷

Kromě církevních staveb sloužily klášteru i jiné objekty. Byly tu společné ložnice - dormitář, ohřívárna, jídelny pro mnichy a pro konvrše - refektáře, kapitulní síň, hovorna, dílny, kuchyně, křížová chodba a další stavení.¹⁴⁸

Na břehu Klášterského rybníka je stavení čp. 2, jedná se o bývalý mlýn, jehož obvodové zdi jsou z románských kvádrů. Stavba pochází z 2. čtvrtiny 13. století.¹⁴⁹ Stejný se nalézal v klášterní ohradě hned vedle brány.¹⁵⁰

V roce 1380 postihla klášter morová rána. Podle zprávy, kterou o tom zanechal jeden z řeholníků, zemřelo v blízkém městečku Nepomuk během jednoho dne třicet osob. V klášteře pak během několika týdnů čtyřicet tři osob, z toho třicet mnichů a třináct konvršů.¹⁵¹ Během 14. století se zhoršila hospodářská situace kláštera. Již v roce 1418 mniši přestěhovali svůj archiv do mateřského kláštera v Ebrachu, kam zanedlouho přešla také část konventu kvůli domácím událostem.¹⁵²

V dubnu roku 1420 vytáhl Jan Žižka z Tábora k Milevsku, kde zničil premonstrátský klášter a odsud se obrátil proti nepomuckému klášteru. Oblehl všechny klášterní vchody, celý klášter se všemi budovami vyloupil, zapálil a zbytky pobořil.¹⁵³

Podle pověsti prý Žižka zakázal ničení kláštera, aby krásný chrám ušetřil. Ale přes všechny zákazy kořistivý husita jménem Rynta vnikl do chrámu a ukradl zlaté kostelní nádoby. Poté dal Žižka ukradené věci

¹⁴⁷ HOSTAŠ, K; VANĚK, F. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXV, Politický okres Přeštický*, s. 24.

¹⁴⁸ BAROCH, K. *Nepomuk:město s bohatou historií*, s. 145.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 145 - 146.

¹⁵⁰ HOSTAŠ, K; VANĚK, F. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXV, Politický okres Přeštický*, s. 22.

¹⁵¹ KROUPA, P., ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, s. 19.

¹⁵² Tamtéž, s. 21.

¹⁵³ BERNDORF, A. *Obrazy z dějin Nepomuka – 3. díl*, s. 13.

roztavit v ohni a Ryntovi nalít do krku. Nato byl klášter zapálen a zničen.¹⁵⁴

Mniši, kteří byli pochyťáni, byli zavražděni, nebo upáleni. Opatovi se buď podařilo uprchnout, nebo v té době v klášteře nebyl. 22. 8. 1420 zastavil Zikmund Lucemburský klášter Bohuslavovi a Hynkovy Krušinům ze Švamberka, podmínka byla, že budou v Pomuku vyživovat opata a osm mnichů. To znamenalo závislost kláštera na světské vrchnosti. Mnichům se podařilo zachránit sošku Panny Marie s Děťátkem, tzv. Madonu Zelenohorskou, která byla později dána do hradní kaple na Zelené Hoře.¹⁵⁵

Klášter jako skromný ústav jen s několika mnichy vydržel do 16. století. Roku 1509 se klášter vzdal poloviny svého majetku ve prospěch Šternberků. Výměnou za to měla být druhá polovina pozemků zbavena všech dluhů, které tenkrát činily 60 000 dukátů. Tato dohoda klášteru však nepomohla.¹⁵⁶ V roce 1566 a 1568 v něm žil pouze jeden kněz a ve visitační zprávě z roku 1571 se píše, že klášter pod Zelenou horou je prázdný a opuštěný. Během té doby vznikla v troskách kláštera ves Klášter, poprvé uvedená v roce 1566 v zápisu o dělení zelenohorského panství.¹⁵⁷

V roce 1583 došlo k ztrátě klášterního archivu, což jen potvrdilo definitivní zkázu opatství. Tehdy císař Rudolf II. rozkázal vydat pomucký archiv z Ebrachu radovi dolnorakouské komory Sebaldu z Plavna. Od tohoto momentu se ztratily veškeré stopy po archivu. Domněnka je že, byl zničený záměrně, aby byly odstraněny majetkové nároky kláštera.¹⁵⁸

Zničení Pomuku za husitských válek a konec opatství vedly ke zlikvidování většiny klášterní architektury i mobiliáře. Do dnešní doby

¹⁵⁴ SOKA Plzeň-jih. *AÚ Nepomuk*, inv. č. 2, s. 4 - 5.

¹⁵⁵ BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích - II. díl*, s. 207.

¹⁵⁶ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420. 1. svazek, Fundace 12. století*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998. 367 s. ISBN 80-7184-617-1., s. 214.

¹⁵⁷ TYKAL, J. *Minulostí Nepomucka*, s. 11.

¹⁵⁸ CHARVÁTOVÁ, K. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420*, s. 214.

zůstaly v areálu pouze ruiny románských či gotických budov, které jsou většinou neurčené. Zachovaly se také architektonické články, většinou zazděné ve stavbách dnešní vsi Klášter. Jedna z nejlépe dochovaných staveb kláštera je románský dům, čp. 39 s vedlejším zlomkem budovy ze 14. století (Obrázek 10). Některé zbytky z Kláštera jsou uloženy v lapidáriu muzea Nepomuk.¹⁵⁹

¹⁵⁹ CHARVÁTOVÁ, K. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420*, s. 236-237.

5. NEPOMUCKO

V Nepomuku stojí několik svatojánských soch. Socha je v kostele, u soudu, u školy a nad vchodem do budovy bývalé staré radnice. U silnice mezi Nepomukem a hostincem Vyskočilkou je další socha sv. Jana Nepomuckého, na jejím podstavci je vyznačen rok jejího vzniku 1718. Svatojánská socha je i mezi obcemi Vrčeň a Dvorec, vytesána byla v první polovině 18. století. Další socha sv. Jana je i ve vesnici Vrčeň.¹⁶⁰

Dvě sochy stojí na Přesanickém náměstí, jedná se o sochu sv. Vojtěcha a sochu Panny Marie. Blízko dnešního náměstí Augustina Němejce byl na příkaz Václava Vojtěcha ze Šternberka roku 1627 vztyčen sloup s obrazem sv. Vojtěcha. Obraz vytvořil Jan Křížmek, časem byl zničen a nahrazen právě sochou sv. Vojtěcha. Později byly kolem sochy zapuštěny čtyři nízké kamenné sloupy spojené řetězem. Před několika lety byla socha přemístěna na Přesanické náměstí. Socha Panny Marie, která je nyní blízko sochy sv. Vojtěcha, dříve bývala před budovou zelenohorské pošty. V areálu sokolovny je na podstavci Kristus Trpitel. Socha vznikla roku 1767.¹⁶¹

Kaple Božího těla bývala největší nepomuckou kaplí (Obrázek 11). Nejstarší zpráva o ní pochází z roku 1566, v tomto roce Ladislav ze Šternberka s manželkou Kateřinou darovali nepomucké nemocnici tento kostelík. V pobělohorské době nebyla používána k církevním účelům, protože Nepomuk měl už tehdy dva daleko větší kostely. Na kapli se pozapomnělo a ta začala pustnout. V letech 1666-67 ji sice zvelebil Vojtěch Václav ze Šternberka, ale brzo začala rychle chátrat. V roce 1776 byla pro církev nepotřebnou. Roku 1787 byla přestavěna na byt a v dubnu 1857 sloužila jako kovárna.¹⁶²

Dřívější fara byla dřevěná a nacházela se někde v západní části nynější budovy a částečně i ve farní zahradě. Základní kámen byl položen

¹⁶⁰ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka* - 2. díl, s. 111.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 59.

¹⁶² BAROCH, K. *Nepomuk – město s bohatou historií*, s. 39.

roku 1678. Budova byla při požáru roku 1686 poničena. Na pozvání Adolfa Bernarda z Martinic do Nepomuku přijel 22. října 1746 Kilián Ignác Dienzenhofer a nakreslil plány nového děkanství. Po svatojánských oslavách v roce 1929 začal sál sloužit svatojánskému muzeu.¹⁶³

Na hrázi Špitálského rybníka na místě, kde dříve stála dřevěná socha svatého Jana Nepomuckého, byla v roce 1787 postavena zděná kaplička. Do kapličky byla dána socha svatého Jana Nepomuckého.¹⁶⁴

Dále v Nepomuku stojí stará Boží muka (Obrázek 12). Je to čtyřboký sloup zdobený římsami, sloupky a výklenky. Postaven je z cihel a na jeho vrcholku byl připevněn půlměsíc. Ve výklencích jsou obrazy svatých patronů země české. Dnes se jmenují „Turecká Boží muka“, byla vystavěna kolem roku 1605 zelenohorskou šternberskou vrchností. Tento čtyřboký sloup, snad symbol čtyř světových stran, byl v pozdějších dobách opraven a připomíná skutečnost, že nepomučtí museli zemřít na bojištích za cizí zájmy.¹⁶⁵

Při cestě na Mileč stojí na návrší kamenný sloup asi 4 metry vysoký (Obrázek 13). Sloup je ozdobený dvěma půlobloučky, které představují dva bochníčky chleba. K pomníku se váže pověst: před mnohými lety patřila okolní pole i některé louky dvěma sestrám, které nemohly pole obdělávat a louky sklízet, proto je pronajaly jakémusi měšťanovi. Když přišla doba velikého hladu a nouze, stařenky nechtěly umřít hladem a musely prodat jednu louku nájemci - za dva malé bocháňky chleba. Tato louka se dodnes nazývá „Uplakanou“. Pokaždé, když se na ní na jaře seká tráva, je totiž deštivé počasí. Jsou to prý slzy stařenek, které když hlad přešel, pro tuto louku plakaly. Tyto stařenky na svém poli postavily pomník - Boží muka, na která daly vytesat ve skutečné velikosti dva bochníčky chleba. Tato boží muka nejpravděpodobněji vznikla v roce 1680, tehdy Nepomuk trápil hlad a mor.¹⁶⁶

¹⁶³ BAROCH, K. *Dějiny Nepomucka* - 2. díl, s. 88 - 89.

¹⁶⁴ SÝKORA, B. *Historické památky Nepomucka*, s. 8.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 9.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 11.

Při cestě ke Klášteru se nachází kaplička sv. Vojtěcha (Obrázek 14), kterou nechal v roce 1682 zbudovat zbožný zelenohorský hejtman F. D. Tábořský. Této svatyňce se říká „Šlápěje“, protože na velkém balvanu v protější svahu v lese jsou výmoly připomínající lidské stopy, ty tady měl zanechat sv. Vojtěch, když kdysi procházel krajem.¹⁶⁷

V lese nad obcí Vrčeň stojí svatovojtěšská kaplička (Obrázek 15), pocházející z 18. století. Tuto kapličku zdobí obraz malíře Františka Horčíčky. Lid věřil, že voda ve studánce je léčivá a má moc uchránit před uřknutím nebo učarováním. V těchto místech prý našel biskup dřevorubce, kteří si zde stěžovali na nedostatek vody. Biskup zarazil poutnickou hůl do země a rázem vytryskl z vyprahlé země mocný pramen, který neměl nikdy vyschnout.¹⁶⁸

V lese Borek nad Prádkem se nachází zbytky poustevny (Obrázek 16). Tuto poustevnu vystavěl poustevník Břímota s několika spolubratry, aby unikli pohanskému životu.¹⁶⁹

¹⁶⁷ BAROCH, K. *Nepomuk – město s bohatou historií*, s. 39.

¹⁶⁸ ČÍŽEK, P.; DAVÍDEK, V. *Vyprávění z Podbrdská*, s. 33 - 35.

¹⁶⁹ SOKA Plzeň-jih. *AÚ Nepomuk*, inv. č. 2, s. 1.

6. ZÁVĚR

Tato práce se zabývala především čtyřmi hlavními památkami na Nepomucku, kostelem sv. Jana Nepomuckého, kostelem sv. Jakuba, kostelem Nanebevzetí Panny Marie v areálu Zelené hory a zaniklým klášterem.

Kostel sv. Jakuba je nejstarší památkou v okolí. Původně na tomto místě stál kostel sv. Klementa. Kromě funkce náboženské měl též funkci obrannou. Kostel sv. Jakuba byl postaven na vyvýšeném místě na Přesanickém náměstí, pravděpodobně ve 12. století. Dle tradice zde byl pokřtěn sv. Jan Nepomucký. Tento kostel je úzce spjat s rodem Šternberků, kteří si zde vystavěli hrobku. Kostel sv. Jakuba je kostelem arciděkanským.

Kostel sv. Jana Nepomuckého je mladší než kostel sv. Jakuba a je na rozdíl od něj poutním. Významný je především tím, že se zde narodil známý světec sv. Jan Nepomucký a z tohoto důvodu byl i postaven. Byl také prvním kostelem, který byl tomuto světcovi zasvěcen, i když původně byl zasvěcen sv. Janu Křtiteli, jelikož sv. Jan Nepomucký nebyl tehdy ještě prohlášen za svatého. Se stavbou kostela začal František Matěj ze Šternberka a dokončila ho Ludmila Kavkovna.

V současné době jsou oba kostely funkční a v obou se konají bohoslužby. Kostelu sv. Janu Nepomuckého se v posledních letech dostává více pozornosti. V roce 2008 byla na kostel přidána nová pamětní deska, která vzpomíná na kostel, jako na rodiště sv. Jana Nepomuckého ve dvanácti jazycích a v roce 2010 byly do kostela sv. Jana Nepomuckého zhotoveny dva nové zvony.

Zelená hora byla pojmenována podle pověsti o svatém Vojtěchovi. V areálu zámku Zelená Hora se nachází kostel Nanebevzetí Panny Marie. V tomto kostele se nacházela soška Panny Marie, která je dnes ve Vídni. Nyní je Zelená Hora bez majitele, pouze několikrát ročně se zámek otvírá veřejnosti. V roce 2015 proběhl projekt návrat duše Zelené Hory, cílem

této akce bylo vrátit Zelenohorskou Madonu „domů“. Dalším projektem je: vracíme Zelené Hoře hrdost, sbírka na nový oltář v kostele Nanebevzetí Panny Marie, který stále probíhá.

Pod Zelenou horou se dříve nacházel slavný cisterciácký klášter. Uvádí se, že založen byl buď Vladislavem II., nebo jeho bratrem. Klášter byl pod vlivem mariánského kultu. Roku 1420 ho vypálili Husité pod vedením Jana Žižky. Na místě zbyly pouze trosky a vznikla zde stejnojmenná vesnice Klášter. Klášter je součástí naučné stezky Pod Zelenou Horou. Nachází se zde informační tabule, které informují o historii kláštera a o životě mnichů v klášteře. Klášter je volně přístupný a v kapli sv. Markéty se konají bohoslužby.

Každoročně se v měsíci květnu v Nepomuku uskutečňuje tradiční nepomucká svatojánská pouť, která je největší akcí ve městě. Samozřejmostí jsou stánky, atrakce, doprovodný program a v kostele sv. Jana Nepomuckého se konají poutní mše. Sama jsem se několikrát této akce zúčastnila a patří mezi mou nejoblíbenější událost v okolí.

Péče o památky v Nepomuku napomáhá obnovení duchovního života regionu a udržování historické paměti jeho obyvatel.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

BAROCH, Karel. *Dějiny Nepomucka. Díl 1, Zámek Zelená Hora*. [Nepomuk: Městský úřad, 1992]. 62 s.

BAROCH, Karel. *Dějiny Nepomucka. Díl 2, Nepomuk*. 1. vyd. Plzeň: Nava, 1992. 117 s., [2] s. pl.

BAROCH, Karel. *Dějiny Nepomucka. Díl 4, Sv. Vojtěch; Sv. Jan Nepomucký*. 1. vyd. Plzeň: Nava, 1993. 140 s.

BAROCH, Karel. *Nepomuk: město s bohatou historií*. Vyd. 1. Nepomuk: Město Nepomuk, 2007. 229 s., [48] barev. obr. příl. ISBN 978-80-239-8723-2.

BERNDORF, Alexander. *Kláster pod Zelenou horou*. Plzeň: Grafické závody, 1929. 35 s., [3] obr. příl. Památná místa našeho kraje; roč. 4, 1929, sv. 1 (15)., s. 20.

BERNDORF, Alexander. *Nepomuk*. Plzeň: A. Berndorf, 1928. 2 sv. (32 s., [4] l. obr. příl.; 37 s., [3] l. obr. příl.). Památná místa našeho kraje; roč. 3, 1928, sv. 1-2 (11-12).

BERNDORF, Alexander. *Obrazy z dějin Nepomuka- 3. díl., 2.přepřac.* vyd. [Nepomuk: Městský úřad], 1992. 54 s.

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. II. díl, II. svazek, Mnišské řády*. 1. vyd. Praha: Libri, 2004. 399 s. ISBN 80-7277-084-5.

ČÍŽEK, Pavel a DAVÍDEK, Václav. *Vyprávění z Podbrdská*. Vyd. 1. Spálené Poříčí: Město Spálené Poříčí, 2006. 523 s. ISBN 80-239-8525-6.

DUDÁK, Vladislav. *Karlův most*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003. [48] s. ISBN 80-86223-56-6.

HELLER, Jan a MRÁZEK, Milan. *Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích*. 2., rev. vyd. Praha: Kalich, 2004. 316 s. Studijní texty; sv. 1. ISBN 80-7017-721-7.

HOSTAŠ, Karel a VANĚK, Ferdinand. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXV, Politický okres Přeštický*. Praha: Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1907. 131 s.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420*. 1. svazek, Fundace 12. století. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998. 367 s. ISBN 80-7184-617-1.

Kniha svatých: ilustrovaná encyklopedie - den po dni. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2011. 336 s. ISBN 978-80-256-0558-5.

KROUPA, Pavel, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*. 1. vyd. Nepomuk: Společnost přátel starého Nepomuka, 2013. 180 s. ISBN 978-80-260-6564-7.

KUTHAN, Jiří aj. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách: k problematice cisterciácké stavební tvorby*. 1. vyd. Praha: Academia, 1983. 375 s.

MOTEJZÍK, Pavel. *Zelená Hora a Klášter u Nepomuku (Plzeňský kraj): historicko-turistický průvodce po zámku "černých baronů" a obci Klášter*. Vyd. 1. České Budějovice: [s.n.], 2006. 144 s., [30] s. barev. obr. příl. ISBN 80-239-8097-1

RUSINA, Ivan a ZERVAN, Marian. *Životy svätých: ikonografia*. 1. vyd. Bratislava: Pallas, 1994. 272 s. ISBN 80-7095-019-6.

SCHAUBER, Vera a SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svätými. Překlad Vojtěch Pola a Terezie Brichtová*. Vyd. v KN 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. xxvi, 702 s. ISBN 80-85527-75-8.

SÝKORA, B.: *Historické památky Nepomucka. Nepomuk*, nákladem vlastním 1991. 54 s.

TYKAL, Jaroslav. *Minulosti Nepomucka. 2. část.* Nepomuk: Muzeum Nepomucka, 1965. 34, [5] s.

VLČEK, Emanuel. *Jan z Pomuku: (Sv. Jan Nepomucký): jeho život, umučení a slavné působení ve světle současné historie a antropologie.* Vyd. 1. Praha: Vesmír, 1993. 69 s., [16] s. obr. příl. Postavy českých dějin očima antropologa; sv. 1. ISBN 80-901131-2-5.

VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký: česká legenda.* Vyd. 2., podstatně rozš. a přeprac., V nakl. Paseka 1. Praha: Paseka, 2013. 360 s., [24] s. obr. příl. Historická paměť. Velká řada; sv. 23. ISBN 978-80-7432-278-5.

Periodika

Nepomucké noviny. Březen 2010, XIX., 03, 23 s.

Nepomucké noviny. Březen 2015, XXIV., 08, 28 s.

Nepomucké noviny. Září 2014, XXIII., 09, 28 s.

Internetové zdroje

Římskokatolická farnost arciděkanství Nepomuk, [online], [cit. 27. 3. 2016], Dostupné z: <http://www.farnost.nepomuk.cz>

Zámek Zelená Hora, [online], [cit. 27. 3. 2016], dostupné z: <http://www.zelenahora.cz/>

Ostatní zdroje

SOKA Plzeň-jih. AÚ Nepomuk, inv. č. 1, 2.

8. RESUMÉ

The aim of this bachelor's work is to increase knowledge of sacred places in Nepomuk and to make a brief and clear description of sacred places in the area. This work focuses primarily on four important monuments in the city of Nepomuk.

At the beginning of the thesis, there is a brief chapter on the history of Nepomuk. The second chapter describes St. Jacob's Church and briefly summarizes the life of this Saint. The following chapter deals with the Church of St. John of Nepomuk and with his person. The fourth chapter concerns the Church of Assumption of Virgin Mary in the premises of Zelena Hora castle (Green Mountain castle). The last chapter is devoted to the vanished Cistercian monastery and some other monuments in Nepomuk and its vicinity.

St. Jacob's Church is the oldest building in the area. The Church of St. John of Nepomuk was built on the place where St. John's native house was. Zelena Hora is connected with the person of another holy man – St. Vojtech. In the park of Zelena Hora, there is the Church of the Assumption of Virgin Mary. And under the hill, there used to be the famous Cistercian monastery, which was burnt down by the Hussites in 1420.

9. PŘÍLOHY

Seznam příloh

Obrázek 1 (archiv autorky) – Červený most	49
Obrázek 2 (archiv autorky) – kostel sv. Jana Nepomuckého	49
Obrázek 3 (archiv autorky) – interiér kostela sv. Jana Nepomuckého	50
Obrázek 4 (archiv autorky) – pamětní deska na kostelu sv. Jana Nepomuckého	50
Obrázek 5 (archiv autorky) – kostel sv. Jakuba	51
Obrázek 6 (archiv autorky) - interiér kostela sv. Jakuba	51
Obrázek 7 (archiv autorky) – kostel Nanebevzetí Panny Marie	52
Obrázek 8 (archiv autorky) – interiér kostela Nanebevzetí Panny Marie	52
Obrázek 9 (archiv autorky) – kaple sv. Markéty	53
Obrázek 10 (archiv autorky) – zbytky kláštera	53
Obrázek 11 (archiv autorky) – kaple Božího těla	54
Obrázek 12 (archiv autorky) – Turecká boží muka	54
Obrázek 13 (archiv autorky) - chlebičková boží muka	55
Obrázek 14 (archiv autorky) – kaplička sv. Vojtěcha	55
Obrázek 15 (archiv autorky) – Svatovojtěšská kaplička	56
Obrázek 16 (archiv autorky) - poustevna	56

Obrázek 1 (archiv autorky) – Červený most

Obrázek 2 (archiv autorky) – kostel sv. Jana Nepomuckého

Obrázek 3 (archiv autorky) – interiér kostela sv. Jana Nepomuckého

Obrázek 4 (archiv autorky) – pamětní deska na kostelu sv. Jana Nepomuckého

Obrázek 5 (archiv autorky) – kostel sv. Jakuba

Obrázek 6 (archiv autorky) - interiér kostela sv. Jakuba

Obrázek 7 (archiv autorky) – kostel Nanebevzetí Panny Marie

Obrázek 8 (archiv autorky) – interiér kostela Nanebevzetí Panny Marie

Obrázek 9 (archiv autorky) – kaple sv. Markéty

Obrázek 10 (archiv autorky) – zbytky kláštera

Obrázek 11 (archiv autorky) – kaple Božího těla

Obrázek 12 (archiv autorky) – Turecká boží muka

Obrázek 13 (archiv autorky) - chlebičková boží muka

Obrázek 14 (archiv autorky) – kaplička sv. Vojtěcha

Obrázek 15 (archiv autorky) – Svatovojtěšská kaplička

Obrázek 16 (archiv autorky) - poustevna

